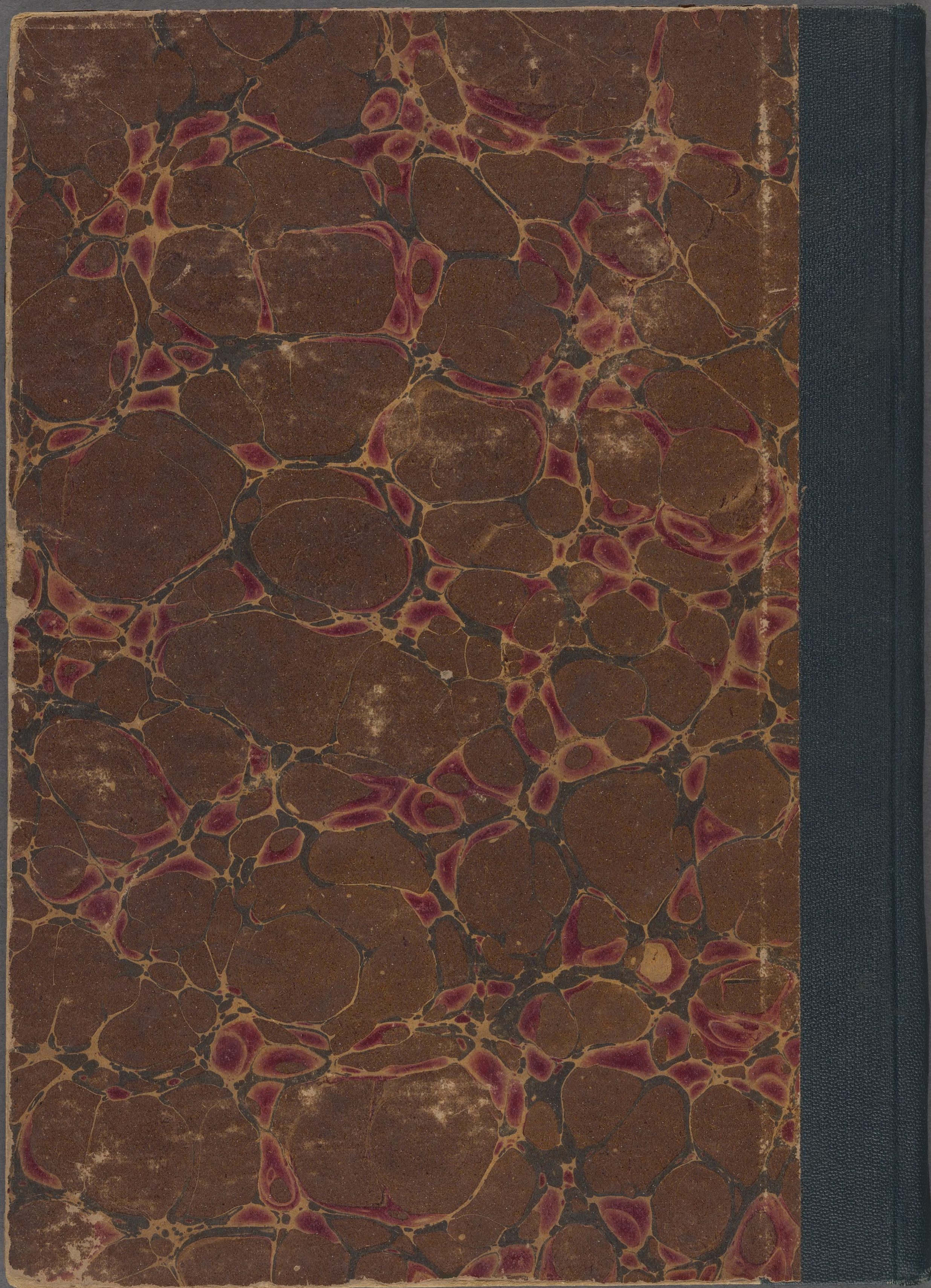

(היא ספר התיגאן כתב הדת לר' [illegible]) נראה [illegible]

שאינו מעוברים או שכתב על מעוברים שאינם מעוברים
לשם ס"ת הרי הוא פסול ואין בו קדושת ס"ת · וכן הכותב ספרת
ובשעת הכתיבה לא היתה לו כוונה וכתב אזכרת שם הקדש
מן האזכרות שלא לשמן פסול הוא · וכן הכותב את השם אפי'
שישאל בשלומו מלך ישראל לא ישיבנו · היה כותב שנים ש
שלשה שמות מפסיק ביניהם ומשיב · כל הדברים שפוסלים
ס"ת מה שהזכרנו ואשר נזכיר יש לי ראיה וסמך מן הלוחות
על רובם כאשר נזכירם בפרק ו' אם יעזור השם ית' והשא'
ישלי בהם רמז מן הכתובים כמו שתשמענו ·

יש כמה דברים שהזכירו החכמים הראשונים בספריהם
בכתיבת ס"ת ולא אמרום אלא למצוה מן המובחר · ויש מהם
שנהגו הסופרים בהם קצתם מצד קדושת התורה וקצתם מצד
יופי ותקון פאה · אמרו החכמים בספריהם · ספר
תורה שכתבו בלא שרטוט או שכתבו קצתו על הגויל ומקצתו
על הקלף פסול אלא או כלו על הגויל או כלו על הקלף · ואי
זהו גויל ואי זהו קלף · הנה כמו שאספר · שלש עורות הן אצל
בעלי הלשון גויל וקלף ודוכסוסטוס · כיצד לוקחים עור בהמה
או חיה ומעבירים השער ממנו תחלה ואח"כ מולחים אותו במלח
ואח"כ מעבדים אותו בקמח ואח"כ בעפצא וכיוצא בו מדברים
שמכווצים את העור ומחזיקים אותו וזהו הנקרא גויל · ואם - לקחו
העור אחר שהעבירו השער וחלקו אותו בעביו לשנים כ
כמו שעושים העבדנים עד שיהיה שני עורות אחד
דק הוא שממול השער ואחד עב והוא שממול הבשר ועבדו
אותו במלח ואח"כ בקמח ואח"כ בעפצא וכיוצא בו · הנה החלק
שממול השער נקרא קלף וזה שממול הבשר נקרא דוכסוסטוס ·

עוד אמרו הכותב ס"ת בדיו שאינו עומד אבל הוא
נמחק פסול · הכותב את התורה בלשון אחר זולת הלשון
והכתיבה שיש לנו היום שהיא כתובית אשורית לפי דעת קצת

או

והכתיבה עברית שבה נתנו הלוחות כפי דעתנו הנה הוא
כפול · כי אורס פטרה מן ארמיות · ואדס מן ארמה
ועופרת מן עפר וכולתם שכלם מורים שלשון הקדש היא ל
לשון עבר · וכן הכתיבה הנמצאת אתנו היום היא כתיבת
עבר שבה נכתבו הלוחות על אבן אשר נתנם לנו ית'
· התורה שנכתבה ע"י גוי או מין אפיקורוס או ע"י
שאר מהפסולים שאינו מאמין בדת משה ע"ה הוא פסול
מי שתפר היריעות של ס"ת בדבר טמא פסל את התורה
ואין בו קדושה אם הוא בחומש · עוד אמרו כפיר"כ
כותבין ס"ת כותב כתיבה מתוקנת נאה מאד ביותר · ויניח בין
כל תיבה ותיבה כמלא אות קטנה · ובין אות לאות כמלא
חוט השערה · ובין שיטה ושיטה כמלא שיטה · ואורך
כל שיטה ושיטה שלשים אותיות כדי לכתוב למשפחותיכם
למשפחותיכם למשפחותיכם ג' פעמים · וזהו רוחב כל דף
ולא תהיה שיטה קצרה מז' כדי שלא יהיה הדף כאגרת · ולא
ארוכה יותר מזה כדי שלא יהין עיניו משוטטות בכתב · לא
ימעט הכתב מפני הריוח שבין פרשה לפרשה · נזדמנה לו ת
תיבה בת חמש אותיות כותב שלש בתוך ושתים חוץ לדף ולא
יעשה בהפך זה · לא נשאר מן השיטה כדי לכתוב שלש אותיות
מניח המקום פנוי ומתחיל מתחלת השטה · נזדמנה לו תיבה
בת שתי אותיות לא יזרקנה בין הדפים אלא יחזור לתחלת ה
השטה · נזדמנה לו בתוך השטה תיבה בת עשר
אותיות הפחות או יותר ולא נשאר מן השטה כדי לכתוב
את כלה בתוך הדף אפי' יכול לכתוב חציה בתוך הדף וחציה
חוץ לדף כותב ואם לאו מניח המקום פנוי ומתחיל מתחלת
השטה · וכן כל חומש וחומש מחמשה חומשי תורה
מניח ד' שיטין פנויות בלא כתיבה לא פחות ולא יותר · ויתחיל
החומש מתחלת שטה רביעית · וכשיגמור התורה צריך
שיגמור

2

שיגמור בשטה שבסוף הדף · ואם נשאר מן הדף שיטין הרב׳
מקפר ונעולה ומתחיל מתחלת השטה שבסוף הדף ולא יגמור
את השטה ויתכוין עד שיהיה לעיני כל ישראל באמצע השטה
שבסוף הדף · ויזהר באותיות הגדולות ובאותיות הקטנות ובאותי׳
הנקודות ובאותיות המשונות כגון הפאין הנכפפות והאותיות ה׳
העקומות כמו שהעתיקו הסופרים איש מפי איש · ויזהר בתגין
ובזיונין · יש אות שיש עליה תג אחד · ויש אות שיש עליה
שבעה · וכל התגין הן כצורת זיינין דקים כחוט השערה ·
כל אלו הדברים שנאמרו בספרי הקדמונים לא נאמרו אלא ל׳
למצוה מן המובחר · ואם שנה בתקון זה או שלא דקדק
בתגין וכתב כל האותיות כתקונן או שקרב את השטין הרחוק׳
או האריכן או קצרן הואיל ולא הדביק אות באות ולא חסר ולא
הותיר ולא הפסיד צורת אות אחת ולא שנה בפתוחות ובסתומות
הרי זה ספר כשר · ואולם הדברי׳ שנהגו בהם
הסופרים ולא נכתבו בספרי הראשונים אלא הם נודעים ל׳
לסופרים וסבל ירושה הם בידם איש מפי איש ואלו הם ·
נהגו להיות מנין השטים שבכל דף ודף שמונה וארבעים
לא פחות מזה · ואם יוסיף עד מנין ששים שטין לא
יותר ממזה · ושיהיה הריוח שבין פרשה לפרשה כמו אותיות
אשר אשר אשר · ושיהיה בראש חמשה השטים למעלה
משירת [redacted] הים · הבאים ביבשה השם מת בלגר׳
ולמטה מן השירה ה׳ שטים · תחלת כל שטה מהן כסדר ·
ותקח אחריה סוס ויצא ויבאו ויהיה בראשי השטים למעל׳
משירת האזינו · ואעידה אחרי הדרך באחרית להכעיסו
קהל שש שטים · ולמטה ממנה חמש שטים · ויבוא
לדבר אשר הזאת אשר · והנה גם כל אלה הדברים
נהגו בהם למצוה מן המובחר · ואם שנה הסופר
הסופר לא פסל את התורה · אבל אם כתב המלא חסר

ויחסר

והחסר מלא או שכתב מלה שהיא קרי וכתב בקריאתה
כגון שכתב ישכבנה מקום ישגלנה · ובטחורים במ׳ ו׳
ובעפולים וכיוצא בם · או שכתוב פרשה פתוחה סתומה
או סתומה פתוחה · או שכתב השירה כשאר הכתב · או
שכתב פרשה אחת כשירה הרי זה פסול · ואין בו קדושת ס׳
כלל אלא הוא כחומש מן החומשים שלומדים בהן התינוקות ·
פי׳ החומש יכתוב האדם איך שירצה · שמעת שנכנסו ישרא׳
בגלות וכתב כל אחד התורה כדי שלא תשכח מפי זרעם נהגו
ומלמדים התינוקות מתחלת הענין תורת משה אחר שידעו
הנקוד והאותיות · ולכן יכתוב כל אחד התורה איך שירצה
כדי שילמדה לבנו קלתם בקונטריס קטן וקלתם בקונטרס
גדול · ולא נמשך המנהג לכתוב התורה בספר ללמד התינוק׳
על הספר ר״ל על גליון · כי באמרו על ספר פירשו גליון · ו׳
כך פירש הרב רבי׳ יעקב בכ״ר ראובן בעל ספר
העשר שנהג מנהג ס״ת שבו קדושה יתירה מן החומש אלא על
הקונדרים · ספר תורה אינו נקרא אלא אם יכתב בגליון ·
כי מה שאומר הכתו׳ וכתב לו את משנה התורה ה״ע ספר פירושו
גליון · וכן הוא מסור בידינו מקבלה עתיקה הנמשך לשלשלת איש מפי
איש עד עזרא ז״ל ועד משה רבי׳ ע״ה · ואם תכתוב התורה
בזולת גליון נקרא חומש ואין בו קדושת ס״ת והוא כמו שילמדו
בו התינוקות **אמרו** החכמים ס״ת שאינו מוגה אסור
לשהותו יותר משלשים יום אלא יתוקן או יגנז
ולא יראה עוד׳ ס״ת שיש בו שלש טעיות בכל דף ודף יתוקן · ו׳
ואם היו לו ד׳ טעיות יגנז ואם היה רוב הספר מוגה והשאר יש
בו ד׳ טעיות בכל דף אחד ונשאר אפילו דף אחד מאותן ה׳
השאר המשובש בלא ד׳ טעיות הרי זה יתוקן · כמה דברים
אמרו אם כתב המלא חסר שנמצא תולה האותיות ששכח בינ׳
השיטות הרי הוא פסול · אלא אם חסר היריעה וסלקה וכתב
אחרת

אחרת כשר · אבל אם כתב החסר מלא אפילו יש בכל דף
ודף כמו שעיות הרי זה יתוקן מפני שהוא גודר ואינו תולה
וכשיתוקן הספר הנה הוא כשר · מותר לכתוב התורה כל
חומש וחומש בפני עצמו ואין בהם קדושת ס״ת אבל לא יכתוב
מגלה בפני עצמה שיהיה בה פרשיות · ואין כותבין מגלה ל׳
לתינוק להתלמד בה ואם דעתו להשלים עליה חומש מותר׳
כתב מגלה שלשה שלשה תיבות בשטה אחת מותר · מותר
לדבק תורה נביאים וכתובים בכרך אחד ומניח בכל חומש ו׳
וחומש ד׳ שיטין · ובין כל נביא ונביא ג׳ שיטין · וכן בנביאים
של תרי עשר מניח ג׳ שיטין בין כל נביא ונביא מהן · וכל זה
כדי שאם רוצה לחתוך להפרידם יחתוך · והנביאים כך הם
מסודרים · יהושע שופטים שמואל מלכים ירמיה
יחזקאל ישעיה תרי׳ עשר · וסדר הכתובי׳
כך הוא רות תלים איוב משלי קהלת שיר השירים איכות
דניאל מגלת אסתר עזרא דברי הימים וסדר הנביאים
תרי עשר כך הוא הושע יואל עמוס עובדיה יונה מיכה
נחום חבקוק צפניה חגי זכריה מלאכי · וסדר האיכות
כך הוא איכה ישבה · איכה יועב · [redacted] אני הגבר · איכה
יועם · זכור ה׳ והן חמש קינות · התהלים אע״פ שהם ספר אחד
מכ״ד ספרי הקדש הנה הוא נחלק לחמשה חלקים יקרא כל א׳
ספר אחד · ודוד המלך ע״ה חלקו ככה כמו שחלק משה רבי׳
ע״ה ספרו לה׳ חלקי׳ אחמשה חומשי תורה אשר הם נמנים
לחמשה ספרי׳ מכ״ד ספרי הקדש · והנה ספר ראשון מתלים הוא
מ״א מזמורים מ״א תחלתו אשרי האיש אשר לא הלך · תחלת התלים
וסופו סוף מזמור מ״א ועד עולם אמן ואמן · והספר הב׳ הוא ל״א
מזמורים תחלתו מזמו׳ מ״ב כאיל תערוג וסופו סוף מזמו׳ ע״ב
שהוא כלו תפלות דוד בן ישי · והספר השלישי הוא מזמורים
י״ז תחלתו מזמו׳ ע״ג מזמור לאסף אך טוב לישראל וסופו סוף

הספר

מזמור מ״ט ברוך יי׳ לעולם אמן · והספר הרביעי הוא מזמורים
י״ז תחלתו מזמור צ׳ תפלה למשה וסופו סוף מזמו׳ ק״ו ואמר כל
העם אמן הללויה · והספר החמישי הוא מ״ד מזמורי׳ תחלתו
מזמור ק״ז הודו ליי׳ כי טוב כלו׳ יאמרו גאולי יי׳ וסופו כל הנשמה
תהלל יה הללויה · כלל המזמורים ק״נ · וכבר חברו החכמים
ע״ה תקדמות וחתימות בכל מזמו׳ ומזמור · וזכרו בכל חתימת ספ׳
וספר מחמשה ספרין והם כתובים בספרי החכמים הקדמונים
ז״ל · ספר רות וקהלת ושיר השירים ואיכות ומגלת אסתר
אלה החמשה ספרי׳ הם הנקראים חמש מגלות בלשון ההמון ״

הסדר הזה שסדרנו בכתיבת העשרים וארבעה
ספרי׳ הוא הסדר הישר והיותר טוב ודעהו.
כי קצת סופרים יסדרוהו בסדר אחר גם לפעמים יכתבו קצת
מהכתובים בין הנביאים · ודע שאם המנהג לכתוב בסדר ככה
הנה אין כל הקודם בכתיבת קודם בזמן · כי הנה קצת מנביאי
תרי עשר כגון הושע עמוס ומיכה שהיו בזמן המלכים והושע
קודם מישעיה ע״ה כאשר זה נודע מספורי הנבואה · ואמנם
חברו נביאי תרי עשר ועשו אותם כאלו הם ספר אחד
בעבור שנבואתם קטנה חבורם יחד שלא יאבד ספר
מהם מפני קטנותו אם היה כל אחד מיוחד ספר בפני עצמו.

...כתבים באחרונה מפני
...בי זכריה מלאכי שהיו
...ביאי׳ אחרונ׳ ונבואתם מ״כ
קטנה ״ אחרו

אמרו חכמים שכל ספרי הקדש אינם כותבים אותם
אלא בשרטוט אפילו כתבם על הנייר · ומותר
לכתוב שלש תיבות בלא שרטוט יותר מזה אסור · כל בדרך
שיש בו ס״ת נביאים וכתובים אין קדושתו כקדושת ס״ת אלא
כחומש מן החומשים דין היתר כדין החסר · כלל נביאי תרי עשר
נמנים ספר אחד מכ״ד ספרי הנבואה הנמצאים בידנו היום·
וכן החמש איכות נמנים לספר אחד · ותורת משה רבי׳ ע״ה נמנה
לה׳ ספרי׳ והם חמשה חומשין · ועל זה הסדר יהיו ספרי׳
הקדש כ״ד ספרים במנין ואלה הם ·

תורת

תורת משה

ע״ה והוא חמשה ספרים · ספר בראשית·
ספר ואלה שמות · ספר ויקרא · ספר
במדבר סיני · ספר ואלה הדברים · הששי יהושע · והז׳ שופטים·
והח׳ שמואל · הט׳ מלכים · הי׳ ירמיה · הי״א יחזקאל · הי״ב ישעיה·
הי״ג תרי עשר · הי״ד רות· הט״ו תהלים · הי״ו איוב · הי״ז משלי·
הי״ח קהלת · הי״ט שיר השירים · הכ׳ איכות והן קינות לירמיה
הנביא ע״ה · הכ״א דניאל· הכ״ב מגלת אסתר · הכ״ג עזרא
הכ״ד דברי הימים ·

ואמרו

החכמים ע״ה שמשה
רבי׳ ע״ה כתב ספרו וספר איוב ספק מה׳
ממאמר איוב שאמר וספר כתב א״ש ריבי יהושע כתב ספרו·
ואין ראיה ברורה שכתב ג״כ ח׳ פסוקים מתורת משה מן וימת שם
משה · שמואל הרמתי ע״ה כתב ספרו וספר שופטים ומגלת
רות · ישעיה ע״ה כתב ספרו וספר מלכים משלי ומגילות׳ ושיר השירים
ירמיה ע״ה כתב ספרו וספר מלכים וספר קינות · דוד המלך ע״ה
כתב התהלים שהם מחברים ממזמורים שאמרם הוא ואשר
אמרו עשרה זקנים והם הנמצאים כתובים בשמם בתלים
והם אדם הראשון · ומלכי צדק · ואברהם אבינו ע״ה · אסף·
הימן · ידותון · משה רבי׳ ע״ה · ושלשה בני קרח אסיר ואלקנה
ואביאסף · כי אמרו החכמים שאדם הראשון כשנברא
השכים בבקר של יום שבת ואמר מזמור שיר ליום השבת·
ואיתן האזרחי הנזכר הוא אברהם אבינו ע״ה · ואמרו כי מזמו׳
נאם יי׳ לאדוני · אמרו מלכי צדק ושאר החכמים המפרשים
הם בשמם בספר תלים · ולכן תמצא אומרים שדוד המלך ע״ה·
ועשרה נביאים כתבו ספר תלים · ואמרו שחגי זכריה
ומלאכי והם הנקראים אנשי כנסת הגדולה כתבו ספר יחזקאל
וספר תרי עשר ודניאל ומגלת רות · עזרא הכהן
כתב ספרו וספר דברי הימים · כל הכ״ד ספרים אלה״ים ר״ל
דברי אלהים חיים · אלא מה שנכתב בקולות וברקים פה אל
פה

פה שנקרא תורה והיא אחת לאמה ברה ליולדתה הוא תורת משה רבי׳ ע״ה · ומה שנכתב בנבואה נקראים נביאים ומה שנכתב ברוח הקדש נקראים כתובים כי יש הפרש בין נבואה ובין רוח הקדש אין כאן זכרו : והנה חכמינו ע״ה קראו הכתובים בשם ספרי הקדש כמו שאמ׳ עת מלאכים אומרים ככתוב בתורתך · ככתוב בדברי נביאיך · ככתוב בדברי קדשך · ושלשתם תורה הם שנאמר ולא שמענו בקול יי׳ אלהינו ללכת בתורותיו וגו׳ · ועליהם רמז שלמה ע״ה באמרו הלא כתבתי לך שלישים במועצות ודעת ·

הפרק השלישי

בביאור צורת הפרשיות הסתומות והפתוחות כמו שתקנו הסופרים ע״ה

שיתבאר לך איזו פרשה נקראת פתוחה · ואיזו שהיא סתומה ·

פרשה פתוחה יש לה שתי צורות אם גמר באמצע ה השטה מניח שאר השטה פנוי ומתחיל הפרשה שהיא פתוחה מתחלת השטה השנית · זאת היא צורת הב׳ הפרשה האחת אם נשאר ריוח מן השטה כשעור ט׳ אותיות והצורה השנית היא אם לא נשאר כשיעור תשע אותיות אלא מ מעט · או אם גמר השטה עד סופה · מניח שטה שניה בלא כתובה ומתחיל הפרשה הפתוחה מתחלת שטה השלישית פנויה ·

ואמנם הפרשה הסתומה יש לה שלש צורות · ה הצורה הראשונה אם גמר באמצע השטה מניח ריוח כשיעור · ומתחיל לכתוב בסוף השטה תיבה אחת מ מתחלת הפרשה שהיא סתומה עד שימצא הריוח באמצע · והצורה השנית אם לא נשאר מן השטה כדי להניח הריוח כשיעור ולכתוב בסוף השטה תיבה אחת יניח הכל פנוי ב׳ ויניח מעט ריוח

מראש

מאחרי שטה שניה ויתחיל לכתוב הפרשה הסתומה מאמצע
השטה השניה · והצורה השלישית אם גמר בסוף השטה מניח
תחלת שטה שניה כשיעור הריוח ויתחיל לכתוב הסתומה
מאמצע השטה · אם כן היוצא לנו מזה הוא שהפרשה הפתוחה
היא שתחלתה בתחלת השטה לעולם · והסתומה התחלתה
מאמצע השטה לעולם · גם נמצאת שקוראים פרשה ס
סדורה והיא דברי יחיד · והיא ר״ל הסדורה לפי דעת אומרה
הוא כפי מה שמצא בסדרו · ר״ל בסדור הקדמוני שכל הכותב
שטה עד חציה או עד שלישתה ושאר השטה מניח פנוי ומתחיל
לכתוב השטה למטה לא כשעור הקנחה של אותה שטה העליונה
זו היא סדורה · בכל אלה צורות הפרשיות הסתומות ו
והפתוחות הם מתקון סופרים לא ידענו טעם · אע״פ שבהם תוך
ועניין גם הם מורים בהקבלת הידועה כי הדבר בלתי מקובל
לא תקיף בו ידיעה ואלה הסימנים הם הקבלות שבהם ידע
האדם ויכון ביותר ממה שישכיל אם לא הן · כבר ביארנו
שספר תורה שאינו מוגה במלא וחסר א״ אפשר
לתקנו להגיהו ולהגיהן כמו שביארנו · אבל אם טעה בריוח
הפרשיות וכתב פתוחה סתומה או סתומה פתוחה או שהפסיק
והניח מקום פנוי במקום שאין בו פרשה · או שכתב כדרכו ולא
הפסיק בריוח במקום הפרשה או ששינה צורות השירות הרי זה
פסול ואין בו תקנה אלא לסלק את כל הדף שטעה בו · כי
קבלה היא בידנו דור אחר דור מזמן עזרא ע״ה ובית דינו וה׳
וראוי לעמוד על המנהג ההוא · ומנהג האבות תורה
היא ·

הפרק הרביעי

בביאור כתיבת כל פרשיו׳ התורה הסתומות והפתוחות·

שבוש גדול נמצא בספרים בפרשיות הסתומות והפתוחות·
גם בעלי המסורת חלוקים בדעותיהם בדברים אלו כי כל אחד

בספר

בספר אחר · וכפי חלוק הספרים שסומכים עליהם כן חלוק דעותיהם ·
ולהיות שדעת בן אשר יותר אמתית מדעת בן נפתלי אעפ״י ש
שבקריאת קצת מלות ובקצת מן הנקוד והטעמים אנחנו נמשכים
אחרי דעת בן נפתלי · אמנם על הרוב מאד אנחנו נמשכים
אחרי דעת בן אשר בין בקריאה בין בנקוד בין בטעמים · כי מלת
אשר מן מאשרי העם · ענין יושר ודבר אמת · ונפתלי מן עקש
ופתלתול · ונמצא ספר א׳ כולל העשרים וארבעה ספרים הוא
הספר הידוע במצרים שהיה בירושלים מכמה שנים להגיה ממנו ה
הספרים ועליו היו הכל סומכים לפי שהגיהו בן אשר ודקדק בו
שנים הרבה והגיהו פעמים רבות כמו שהעתיקו דור אחר דור ·
וכבר סמך עליו ג״כ החכם האלהי הרב משה בה״ר מיימון בספר
תורה שכתב בהלכתו וכתב סדר הסתומות והפתוחות על פי
הספר ההוא וראיתי גם אני לסמוך בפרשיות הסתומות והפתוחות
על פי הסדר ההוא שסדרו הרב ז״ל · לא אשה ילין ושמע ואכתוב
כל פרשיות התורה הסתומות והפתוחות כדי לתקן עליהם כל הספרים
ולהגיה בהם · מצורף שהאל המפיק הרצון ית׳ זמן ובא בידי ספר
אחד מגלות ספרד והיה מוגה אין כמוהו והיו בו הפרשיות הסתומו׳
והפתוחות על הסדר המסודר שסדר הרב ואמרתי כי מאת יי׳ ה
היתה זאת היא נפלאת בעיני · ונתחיל לסדרן בכל חומש ו
וחומש מחמשה חומשי תורה ועתה נתחיל מספר בראשית
ונאמר ·

ספר בראשית

יהי רקיע · יקוו המים · יהי מאורות ·
ישרצו המים · תוצא הארץ · ויכלו ·

אלה תולדות השמים · אלה שבע פרשיות הן כלן פתוחות · אל האשה
אמר · ולאדם אמר · שתי פרשיות אלה הן סתומות · ויאמר יי׳ אלהים
פתוחה · והאדם ידע · זה ספר · ויחי שת · ויחי אנוש · ויחי קינן · ויחי
מהללאל · ויחי ירד · ויחי חנוך · ויחי מתושלח · ויחי למך · ו
ויחי נח · ואחר עשר פרשיות אלה כלן סתומות · וירא יי׳

פרשה

פרשה אלה תולדות נח

שתיהן סתומות׃
ויאמר אהים לנח׳
וידבר אלהים אל נח · ויאמר אהים לנח · שלשתן סתומות · ויהיו
בני נח · ואלה תולדות בני נח · שתיהן פתוחות · וכנען ילד · ולשם
ילד · שתיהן פתוחות · ויהי כל הארץ שפה אחת · אלה תולדות שם ·
שתיהן פתוחות · וארפכשד חי · ושלח חי · ויחי עבר · ויחי פלג · ויחי
שרוג · ויחי רעו · ויחי נחור · ויחי תרח · שמנה פרשיות אלה כלן סתומו׳

פרשה ויאמר ה׳ אל אברם · ויהי רעב · ויהי בימי אמרפל ·
שלשתן פתוחות · אחר הדברים · ושרי אשת
אברם · ויהי אברם · ויאמר אלהים אל אברהם · ארבעתן סתומות׃

פרשה וירא אלון פתוחה · ויסע משם · וה׳ פקד את שרה ·
שתיהן סתומות · ויהי בעת ההיא · ויהי אחרי
ויהי אחרי הדברים · שלשתן פתוחות ·

פרשה ויהיו חיי שרה · ארבעתן פתוחות · ואברהם זקן
סתומה · ויוסף אברהם · ואלה תולדות ישמעאל
שתיהן פתוחות · פרשה ואלה תולדות יצחק · ויהי רעב ·
ארבעתן פתוחות · ויהי עשו · ויהי כי זקן יצחק ·

פרשה ויצא יעקב · שלשתן סתומות · פרשה
וישלח יעקב · סתומה · ויבא
יעקב · ותצא דינה · שתיהן סתומות · ויאמר אלהים · וירא אלהים ·
ויהיו בני יעקב · ואלה תו״ע · ארבעתן פתוחות · אלה בנ״ש סתומה · ואלה המלכים ·

פרשה וישב יעקב · ויהי בעת ההיא · שלשתן פתוחות ·
ויוסף הורד מצרימה סתומה · ויהי אחר הדברים ·

פרשה ויהי מקץ · שתיהן פתוחות · פרשה ויגש אליו ·
ואלה שמות · ואת יהודה שלח · שלשתן
סתומות · פרשה ויהי אחרי הדברים · ויקרא יעקב · שמעון
ולוי · יהודה · זבולון · יששכר · שש פרשיות אלה הן
כלן · דן · גד · מאשר · נפתלי · בן פורת יוסף · חמש פרשיות אלה
פתוחות

סתומות · בנימין זאב יטרף פתוחה · מנין פרשיות ספר ב
בראשית הפתוחות מ״ג · והסתומות מ״ח · כללן תשעים ואחת
פרשיות · ופרשת ויחי יעקב בארץ מצרים שהיא פרשה נקראת
בשבת והיא נמנית אחת מפרשיות התורה הנקראות בשבתות
השנה · אינה לא סתומה ולא פתוחה · והאלהי הרב רבינו
אהרן בעל ספר המבחר ז״ל כתב שפרשת ויצא יעקב מבאר שבע
גם היא פתוחה ולא סתומה · ונשה לדעת קצת מבעלי הקבלה ש
שדעתם היתה כן לסבה הכריחתם בזה ואין צורך · אלא פרשת
ויצא היא סתומה · ופרשת ויחי יעקב לא סתומה ולא פתוחה

כדעת בן אשר ·

ספר ואלה שמות

ויקם מלך חדש · וילך איש · ויהי בימים הרבים · שלשתן
פתוחות · ומשה היה רועה סתומה · וילך משה · ויאמר יי׳ אל משה · שתיהן פתוחות ·

פרשת

וידבר אלהים אל משה · סתומה · וידבר יי׳ אל מ׳
וידבר יי׳ אל מ׳ ואל אהרן · שתיהן פתוחות · אלה ראשי
אבותם · וידבר אלהים אל מ׳ · שתיהן סתומות · ויאמר יי׳ אל מ׳ ראה נתתיך
ויאמר יי׳ אל מ׳ ואל א׳ שתיהן סתומות · ויאמר יי׳ אל מ׳ פתוחה · ויאמר יי׳
אל מ׳ אמור אל א׳ · שתיהן סתומות · ויאמר יי׳ אל מ׳ פתוחה · ויאמר יי׳ אל מ׳
אמור אל א׳ נטה א׳ ידך · ויאמר יי׳ אל מ׳ אמור אל א׳ נטה את מטך · ויאמר
יי׳ אל מ׳ השכם בבקר · שלשתן סתומות · ויאמר יי׳ אל מ׳ בוא אל פרעה ·
ויאמר יי׳ אל מ׳ ואל א׳ קחו · שתיהן פתוחות · ויאמר יי׳ השכם סתומה ·
ויאמר יי׳ אל משה נטה פתוחה ·

פרשה

ויאמר יי׳ אל מ׳ בא אל פ׳ · שתיהן פתוחות · ו
ויאמר יי׳ אל מ׳ נטה ידך סתומה · ויאמר יי׳
אל משה של ויהי חשך · ויאמר של עוד נגע אחד · שתיהן פתוחו׳
ויאמר משה כה אמר יי׳ · ויאמר יי׳ אל משה לא ישמע · ויאמר יי׳
אל משה ואל א׳ · שלשתן סתומות · ויקרא מ׳ פתוחה · ויהי בחצי הלילה
סתומה · ויסעו בני ישראל · ויאמר יי׳ אל מ׳ ואהרן · ב׳ סתומות ·

ויהי

ויהי בעצם סתומה · וידבר יי׳ קדש לי · והיה כי יביאך · ב׳ פתוחו׳

פרשה

ויהי בשלח פתוחה · וידבר יי׳ בו ישובו ויחנו · ויאמ׳
יי׳ אל משה מה תצעק אלי · ויאמר יי׳ א׳מ נטה
את ידך על הים · אז ישיר משה · ותקח מרים · חמשת אלה
פתוחות · ויסע משה · ויבואו אלימה · ויאמר יי׳ א׳מ הנני ממטיר·
שלשתן סתומות · וידבר יי׳ שמעתי את · פתוחה · ויאמר יי׳ א׳
מ׳ עד אנה מאנתם · סתומה · ויסעו כל עדת · ויבוא עמלק·
ויאמר יי׳ אל משה · כתוב זאת זכרון

פרשה

וישמע יתרו · בחדש השלישי · חמשת אלה
פתוחות · וידבר אלהים א׳כ׳ הדברים וגו׳ · אנכי
יי׳ · לא תשא · שלשתן סתומות · זכור פתוחה · כבד · לא תרצח·
לא תגנוב · לא תנאף · לא תענה · לא תחמוד · שש פרשיות אלו
סתומות · וכל העם · פתוחה · ויאמר יי׳ אל משה · סתומה ·

פרשה

ואלה המשפטים פתוחה · וכי ימכור · מכה איש·
וכי יזיד · ומכה אביו · וגונב איש · ומקלל אביו·
וכי יריבון · וכי יכה איש · וכי ינצו · וכי יכה · עשר פרשיות אלה
כלן סתומות · וכי יגח שור · פתוחה · וכי יפתח · וכי יגוף · כי
יגנוב איש · כי יבער איש · כי תצא אש · כי יתן · כי יתן איש·
ז׳ פרשיות אלו הן סתומות · וכי ישאל פתוחה · וכי יפתה · מכשפה·
זובח לאלהים · שלשתן סתומות · אם כסף פתוחה · אלהים לא תקלל·
לא תשא · כי תפגע · כי תראה · לא תטה · אלה החמשת סתומות·
הנה אנכי שולח פתוחה · לא תהיה מ׳ סתומה · ואל משה אמר פתוחה·
ויאמר יי׳ סתומה ·

פרשה

וידבר יי׳ פתוחה · ועשו ארון · סתומה · ועשית של׳
ועשית מנורת · שתיהן פתוחות · ואת המשכן
סתומה · ועשית את הק׳ פתוחה · ועשית פרוכת · ועשית את המזבח·
ועשית את חצר המשכן ·

פרשה

ואתה תצוה · ואתה הקרב אליך · ה׳ הן סתומות·

ועשו

ועשו את האפוד פתוחה · ועשית משבצות · ועשית חשן · ועשי'
את מעיל · ועשית ציץ · וזה הדבר · וזה אשר תעשה · שש פרשיות
אלה סתומות · ועשית מזבח מקטר ·

פרשה וידבר יי' דכי תשא · וידבר דועשית כיור · וידבר
דבשמים · ארבעתן פתוחות · ויאמר יי' דקח לס'
וידבר דראה קראתי · שתיהן סתומות · ויאמר יי' פתוחה · ויתן אל מ'
סתומה · וידבר דלך רד · ויפן וירד · שתיהן פתוחות · וידבר דלך עלה
משה · סתומה · ויאמר משה · ויאמר יי' אל משה · ויאמר יי' אל
משה פסל לך · ויאמר יי' אל משה כתוב ארבעתן פתוחות ·

פרשה ויקהל משה סתומה · ויאמר משה אל כל ע' · ויאמ' מש' אל בני ישר'
שתיהן פתוחות · ויעשו כל חכם לב פתוחה · ויעש יריעות
פתוחה · ויעש א' הקרשים סתומה · ויעש בצלאל · ויעש את השלחן · ויעש את
המנורה · ויעש את מזבח הקטרת · ארבעתן פתוחות · ויעש א' מזבח
העולה · ויעש את הכיור · ויעש את החצר · שלשתן סתומות ·

פרשה אלה פקודי · כל הזהב העשוי · חמשתן סתומות · ויעש
את האפוד פתוחה · ויעשו את אבני · סתומה · ויעש א'
החשן · ויעש את מעיל האפוד · שתיהן פתוחות · ויעשו א' הכתנות שש'
ויעשו את הציץ · ותכל כל · שלשתן סתומות · ויביאו את המשכן ו'
וידבר דביום החדש · שתיהן פתוחות · ויהי בחדש הראשון · ויקח · ויתן את
השלחן · וישם את המנורה · וישם את מזבח · וישם את מסך · וישם א'
הכיור · ויקם את החצר · ח' פרשיות אלה כלן סתומות · ויכס הענן פתוחה ·

מנין הפתוחות של ספר זה ששים ותשעה · ומנין הסתומות
תשעים וחמש · הכל מאה וששים וארבע פרשיות ·

ספר ויקרא

ואם מן הצאן · פתוחה · ואם מן העוף
פתוחה · ונפש כי תקריב · וכי תקריב ·
ואם מנחה על המחבת · ואם מנחה מרחשת · וכי תקריב · חמשתן
סתומות · ואם זבח · ואם מן הצאן · ואם עז · וידבר · ואם כל עדת ·
אשר נשיא · ואם נפש · ואם כבש · ונפש כי תחטא · תשע פרשיות

אלו

אלו כלן פתוחות · ואם לא תשיג · וידבר יי׳ שתיהן סתומות · ואם נפש
וידבר יי׳ דנפש כי תחטא ·

פרשה וידבר יי׳ דצו את אהרן שלשתן פתוחות · וזאת
תורת סתומה · וידבר יי׳ דזה קרבן · וידבר יי׳
דבר א׳ אהרן · וזאת תורת האשם · וזאת תורת זבח · וידבר יי׳
דבר כל חלב שור · וידבר דבר אל בני המקריב · וידבר יי׳ דקח
את אהרן · שבע פרשיות אלה כלן פתוחות ·

פרשה ויהי ביום השמיני סתומה · וידבר יי׳ אל אהרן · וידבר
משה · וידבר יי׳ אל משה שלשתן פתוחות · וזה לכם
וכי ימות · שתיהן סתומות · פרשה וידבר יי׳ דאשה
כי תזריע · וידבר יי׳ דאדם כי יהיה · נגע צרעת
ובשר כי יהיה · ארבעתן פתוחות · או בשר סתומה · ואיש או אשה
פתוחה · ואיש או אשה כי יהיה בעור ב׳ בהרות · ואיש כי ימרט ראשו ·
והבגד כי יהיה · שלשתן סתומות · פרשה וידבר יי׳ דזאת
תהיה פתוחה · ואם דל הוא סתומה וידבר יי׳ דכי תבואו ·
וידבר יי׳ דדברו אל בני ישראל · שתיהן פתוחות · ואיש כי תל
סתומה · ואשה כי תהיה זבה פתוחה · ואשה כי יזוב סתומה ·

פרשה וידבר יי׳ דאחרי מות · וידבר יי׳ דדבר אל אהרן · וידב׳
יי׳ דדבר אל בני ישראל · שלשתן פתוחות · איש איש ·
ערות אביך · ערות אשת אביך · ערות אחותך · ערות בת בנך · ע׳
ערות בת אשת אביך · ערות אחות אביך · ערות אחות אמך · ערות
אחי אביך · ערות כלתך · ערות אשת אחיך · ערות אשה ובתה · שתים
עשרה פרשיות אלה שהן י״ב פסוקים כל פסוק פרשה כלן הן סתומות ·

פרשה וידבר יי׳ דקדושים תהיו · וכי תבואו אל הארץ ·
שתיהן פתוחות · וכי יגור סתומה · וידב׳ יי׳ דאשר יתן ·

פרשה ויאמר יי׳ אל משה אמור אל הכוהנים שתיהן פתוחות ·
והכהן הגדול · וידבר יי׳ דדבר אל אהרן · שתיהן
סתומות · וידבר יי׳ דוינזרו · וידבר יי׳ דדבר אל אהרן ואל בניו שתיהן
פתוחות

פתוחות · וידבר יי' דשור או כשב או עז · סתומה · וידבר יי'
דדבר אל בני ישראל · אלה מועדי יי' · וידבר יי' דכי תבואו אל הארץ ·
שלשתן פתוחות · וספרתם לכם סתומה · וידבר יי' דבחדש השביעי ·
פתוחה · וידבר יי' דאך בעשור לחדש סתומה · וידבר יי' דבחמשה
עשר יום · וידבר יי' דשמן זית זך · ולקחת סלת · שלשתן
פתוחות · ויצא בן אשה סתומה · וידבר דהוציא את המקלל ·

פרשה

וידבר יי' דבהר סיני · שתיהן פתוחות · וספרת לך
כי ימוך אחיך · ואיש כי ימכור · וכי ימוך אחיך · ומטה
ידו · וכי ימוך דלא תעבוד בו · וכי תשיג יד · שש פרשיות אלו כלן סתומות ·

פרשה

אם בחקותי · ואם לא תשמעו לי · שתיהן פתוחות ·
ואם בזאת סתומה · וידבר יי' דאיש כי יפליא פתוחה ·
ואם בהמה סתומה · מנין הפתוחות של ספר ויקרא חמשים ושתים ·
ומנין הסתומות שש וארבעים כללן תשעים ושמנה פרשיות ·

ספר במדבר סיני

ויהיו בני ראובן סתומה ·
לבני שמעון · לבני גד ·
לבני יהודה · לבני יששכר ·
לבני זבולון · לבני יוסף לאפרים · לבני מנשה · לבני בנימין · לבני
דן · לבני אשר · לבני נפתלי · אלה הפקדים · וידבר יי' דאך את
מטה לוי · וידבר יי' דאיש על דגלו באותות · אלה י"ד פרשיות כלן
הן פתוחות · דגל מחנה ראובן · ונסע אהל מועד · דגל מחנה
אפרים · דגל מחנה דן · ארבעתן סתומות · אלה פקודי · ואלה
תולדות אהרן · וידבר יי' דהקרב את מטה לוי · וידבר דואני הנה ·
וידבר דפקוד את מטה לוי · חמשתן פתוחות · ולקחת משפחתי ·
ויאמר יי' דפקוד את כל בכור · שתיהן סתומות · וידבר דקח
מטה לוים · וידבר דנשוא את ראש בני קהת · וידבר דאל תכריתו ·

פרשה

וידבר דנשוא את ראש בני גרשון
ארבעתן פתוחות · בני מררי ·
ופקודי בני גרשון · שתיהן סתומות · וידבר דצו · וידבר דאיש או

אשה

אשה כי ישטון · וידבר דאיש איש כי תשטה אשתו · וידבר דאיש
או אשה כי יפליא · וידבר · דדבר אל א׳ ואל ב׳ לאמר · חמשתן פ׳
פתוחות · יברכך · יאר · ישא · ושמו · ויהי ביום כלות משה · ויהי
המקריב · כלן סתומות והן שש פרשיות · ביום השני · ביום השלישי ·
ביום הרביעי · ביום החמישי · ביום הששי · ביום השביעי · ביום הח׳
ביום התשיעי · ביום העשירי · ביום עשתי עשר יום · ביום שנים
עשר יום · זאת חנכת המזבח

פרשה וידבר יי׳ דבהעלותך את הנרות · וידבר דקח את
הלוים · כלן פתוחות · והן י״ד פרשיות · וידבר
דזאת אשר ללוים סתומה · וידבר דעשה לך חצוצרות · ויהי בשנה
השנית · שתיהן פתוחות · ויאמר משה לחובב · ויהי בנסוע הארן
שתיהן סתומות · ויהי העם כמתאוננים · ויאמר יי׳ דאספה לי · ו
ויאמר יי׳ דהיד יי׳ תקצר · ותדבר מרים · ארבעתן פתוחות · ויאמר
יי׳ פתאום אל סתומה · ויאמר יי׳ דאביה ירוק ירק ·

פרשה וידבר יי׳ דשלח לך · ויאמר יי׳ דעד אנה
ינאצוני · וידבר דעד מתי · וידבר דכי תבואו ·
וידבר דבבואכם · שש פרשיות אלו כלן פתוחות · וכי תשגו · ואם
נפש אחת · שתיהן סתומות · ויהיו בני ישראל במדבר · פתוחה ·
ויאמר יי׳ דמות יומת · סתומה · ויאמר יי׳ · ועשו להם ציצית ·

פרשה ויקח קרח · שתיהן פתוחות · וידבר דהבדלו ·
וידבר דהעלו · וידבר דאמור אל אלעזר · שלשתן
פתוחות · וילונו פתוחה · וידבר דהרומו · סתומה · וידבר דקח
מאתם · ויאמר יי׳ דהשב · ויאמרו בני ישראל · שלשתן פתוחות ·
ויאמר יי׳ אל אהרן · סתומה · ויאמר יי׳ אל אהרן פתוחה · ולבני לוי ·
סתומה · וידבר דואל אהרן תדבר ·

פרשה וידבר דזאת חקת · ויבואו בני ישראל · וידבר דקח
את המטה · ארבעתן פתוחות · וידבר דהשמעו
דינן לא האמנתם · וישלח משה · שתיהן סתומות · ויסעו מקדש ·

פתוחה

פתוחה · וישמע הכנעני · פתוחה · ויסעו מהר ההר פתוחה · אז
ישיר סתומה · וישלח ישראל פתוחה ·

פרשה וירא בלק · סתומה · וישב ישראל · **פרשה** וידבר
פנחס בן אלעזר · וידבר ד׳ צרור את המדינים ·
ויאמר יי׳ ארבעתן פתוחות · בני שמעון · בני גד · בני יהודה · בני
יששכר · בני זבלון · בני יוסף · אלה בני אפרים · בני בנימין · אלה
בני דן · בני אשר · בני נפתלי · כל אלה הפרשיות הן סתומות והן י״א
וידבר יי׳ פתוחה · ואלה פקודי הלוי · ותקרבנה · שתיהן סתומות ·
ויאמר יי׳ דכן בנות צלפחד · ויאמר יי׳ דעלה אל הר · שתיהן פתוחות ·
וידבר משה דיפקוד יי׳ סתומה · וידבר יי׳ דצו · וביום השבת · ובראשי
חדשיכם · שלשתן פתוחות · ובחדש הראשון · וביום הבכורים · שתיהן
סתומות · ובחדש השביעי פתוחה · ובעשור · ובחמשה עשר · וביום
השני · וביום השלישי · וביום הרביעי · וביום החמישי · וביום הששי · וביום
השביעי · וביום השמיני עצרת · תשע פרשיות אלה כלן סתומות ·

פרשה וידבר משה · וידבר יי׳ · שתיהן פתוחות · ויצאו משה ואלעזר
ויאמר אלעזר · ויאמר יי׳ דשא את ראש מלקוח · של
שלשתן סתומות · ומקנה רב פתוחה · ויאמרו אם מצאנו · ויבואו
שתיהן סתומות · ויאמר אליהם משה ·

פרשה אלה מסעי · שתיהן פתוחות · וישמע הכנעני · וידבר
דבערבות מואב · שתיהן סתומות · וידבר דצו את בני ישר׳
וידבר דנאה שמות האנשים · וידבר דבערבות מואב · וידבר דדבר אל
בני ישראל · ויקרבו ראשי חמשתן פתוחות · מנין הפרשיות
הפתוחות של ספר זה במדבר סיני כ״ב · ומנין הסתומות ס״ו · הכל
מאה וחמשים ושמנה פרשיות ·

ספר אלה הדברים

ויאמר יי׳ אלי · ונפן ונעבור · וידבר יי׳ אלי

פרשה ואתחנן אל יי׳ · חמשתן סתומות · ויאמר יי׳ לי ראה · ועתה ישראל · כי
תוליד בנים · אז יבדיל · ויקרא משה ·

ארבעתן

ארבעתן פתוחות · אנכי · לא תשא · שמור · כבד · לא תרצח ·
לא תנאף · ולא תגנוב · ולא תענה · ולא תחמוד · ולא תתאוה ·
את הדברים · כלן פתוחות והן י״א פרשיות · שמע ישראל פתוחה ·
והיה כי יביאך · לא תנסו · כי ישאלך · כי יביאך · ארבעתן סתומות ·

פרשה והיה עקב פתוחה · כי תאמר סתומה · כל המצוה ·
והיה אם שכוח תשכח · שמע ישראל · בעת ההיא ·
ועתה ישראל מה יי׳ אלהיך · חמשתן פתוחות · כי הארץ · והיה אם
שמוע · כי אם שמור תשמרון ·

פרשה ראה אנכי · כי יביאך · כי ירחיב · כי יכרית · שבע
פרשיות אלה כלן סתומות · כי יקום · פתוחה ·
כי יסיתך · כי תשמע · בנים אתם · לא תאכל · את זה תאכלו · כל
צפור טהורה · שש פרשיות אלה כלן סתומות · עשר תעשר · פתוחה ·
מקצה שלש שנים · מקץ שבע שנים · כי יהיה בך אביון · כי ימכר לך ·
ארבעתן סתומות · כל הבכור · שמור את החדש · שתיהן פתוחות ·
שבעה שבועות · סתומה · חג הסכות · פתוחה ·

פרשה שופטים ושוטרים · לא תטע · לא תזבח · כי ימצא
בקרבך · ארבעתן סתומות · כי יפלא · פתוחה ·
כי תבוא · לא יהיה לכהנים · וזה יהיה · וכי יבוא הלוי · כי אתה בא ·
כי יכרית · כלן סתומות והם ו׳ פרשיות · וכי יהיה איש שונא · סתו׳ ·
לא תסיג · לא יקום עד אחד · כי תצא למלחמה · כי תקרב אל עיר ·
כי תצור אל עיר · חמשתן סתומות · כי ימצא חלל באדמה פתוחה ·

פרשה כי תצא למלחמה · כי תהיינה לאיש · כי יהיה לאיש
בן · וכי יהיה באיש חטא · לא תראה את שור ·
לא תראה את חמור · לא יהיה כלי גבר · ז׳ פרשיות אלה כלן סתומו׳
כי יקרא קן · פתוחה : כי תבנה · לא תחרוש · גדלים תעשה לך ·
כי יקח איש אשה · ואם אמת היה · וכי ימצא איש · כי יהיה נערה ·
ואם בשדה · כי ימצא · לא יקח · לא יבוא פצוע · לא יבוא ממזר ·
לא יבוא עמוני · לא תתעב אדומי · כי תצא מחנה · לא תסגיר ·

לא

לא תהיה קדשה · לא תשיך · כי תדור נדר · כי תבוא בכרם · כי
תבוא בקמת · כי יקח איש אשה ובעלה · כי יקח איש אשה חדשה ·
כי ימצא איש גונב · השמר בנגע הצרעת · כי תשה ברעך · לא
תעשוק שכיר עני · לא יומתו אבות · לא תטה · כי תקצור · כי
תחבוט · כי יהיה ריב · כי ישבו אחים · כי ינצו אנשים · לא יהיה
לך בכיסך · כל אלה הפרשיות הן סתומות · והן במספר ל״ה
זכור את אשר עשה לך עמלק ·

פרשה

והיה כי תבוא · שתיהן פתוחות · כי תכלה לעשר ·
היום הזה · שתיהן סתומות · ויצו משה וזקני ישראל ·
פתוחה · וידבר משה · ויצו משה את העם · ארור האיש · ארור
מקלה · ארור מסיג · ארור משגה · ארור מטה · ארור שוכב עם
אשת אביו · ארור שוכב עם כל בהמה · ארור שוכב עם אחותו ·
ארור שוכב עם חותנתו · ארור מכה · ארור לוקח שחד · ארור
אשר לא יקים · כלן סתומות והן י״ד פרשיות · והיה אם שמוע · ו
והיה אם לא תשמע · שתיהן פתוחות · אלה דברי הברית סתומה ·
ויקרא משה ·

פרשה

אתם נצבים · שתיהן פתוחות · והיה כי יבואו עליך ·
כי המצוה הזאת · ראה נתתי לפניך · שלשתן
סתומות · וילך פתוחה · ויקרא משה סתומה · ויאמר יי׳ אמה׳קימך ·

פרשה

האזינו השמים · ויבוא משה וידבר · וידבר יי׳ אל
משה בעצם ·

פרשה

וזאת הברכה ·
חמשתן פתוחות · וזאת ליהודה · סתומה · וללוי פ׳
פתוחה · לבנימין · וליוסף · ולזבולון · ולגד · ולדן · ולנפתלי · ול׳
ולאשר · ויעל משה · כלן סתומות · והן שבע פרשיות · מנין
הפרשיות הפתוחות של ספר זה הדברים ל״ד · ומנין הסתומות
מאה ועשרים וארבע · כללן מאה וחמשים ושמונה · מנין ה
הפרשיות הפתוחות של כל התורה · מאתים ותשעים · ומנין הסתו׳
שלש מאות ושבעים ותשעה · כל פרשיות בכלל התורה · ש״ש מאות ס״ט ·

ותמצא שש פרשיות מן התורה מן הפרשיות הנקראות
בכל שבוע שאינן לא סתומות ולא פתוחות ׳ ו
ואינן נכנסות במנין הסתומות והפתוחות ׳ והן נמנות במנין ה׳
הפרשיות אשר המנהג לקראן בכל שבת ושבת ׳ והן פרשת ב׳
בראשית שהיא תחלת התורה ׳ ופרשת ואלה שמות ׳ ויקרא א׳ משה ׳
במדבר סיני ׳ אלה הדברים ׳ שכל אחד מהם הוא תחלת ספר אחד
מחמשה חומשי תורה ׳ ושכל אחד נמנה לספר א׳ מארבעה ועשרים
ספרים ספרי הקדש ׳ והפרשה הששית היא פרשת ויחי יעקב ׳

הפרק החמישי

בביאור צורת מכתב השתי שירות שבתורה ׳ שירת הים ושירת האזינו ׳

מנהג פשוט לישראל לכתוב שירת הים בשלשים שיטות השטה
הראשונה כותבים כדרכה ושאר השטות בשטה אחת מניחים ריוח
אחד באמצעה ׳ ובשטה אחרת מניחים ריוח בשני מקומות באמצעה ׳
עד שתמצא השטה חלוקה לשלש ונמצא ריוח כנגד הכתב כלפי מ׳
מעלה וכלפי מטה ׳ והכתב כנגד הריוח ׳ וזאת היא צורתה ׳

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ליי׳ ׳ ויאמרו
לאמר אשירה ליי׳ ׳ כי גאה גאה ׳ סוס
ורוכבו רמה בים ׳ עזי וזמרת יה ויהי לי
לישועה זה אלי ואנוה אלהי אבי וארוממנהו ׳
ייי׳ איש מלחמה ייי׳ שמו ׳מרכבות פרעה
וחילו ירה בים ומבחר שלשיו טבעו בים סוף ׳
תהומות יכסימו ירדו במצולות כמו אבן ׳
ימינך ייי׳ נאדרי בכח ימינך ייי׳ ׳
תרעץ אויב ׳ וברב גאונך תהרוס קמיך תשלח
חרונך יאכלמו כקש ׳ וברוח אפיך
נערמו מים נצבו כמו נד נוזלים קפאו
תהומות בלב ים ׳ אמר אויב ארדוף
אשיג אחלק שלל תמלאמו נפשי אריק

חרבי תורישמו ידי · נשפת ב
ברוחך כסמו ים צללו כעופרת במים
אדירים · מי כמוכה באלים יי · מי ב
כמוך נאדר בקדש נורא תהלות עושה
פלא · נטית ימינך תבלעמו ארץ ·
נחית בחסדך עם זו גאלת נהלת בעזך א
אל נוה קדשך · שמעו עמים ירגזון חיל
אחז יושבי פלשת · אז נבהלו אלופי אדום
אילי מואב יאחזמו רעד נמוגו כל
יושבי כנען · תפול עליהם אימתה ופחד
בגדול זרועך ידמו כאבן עד יעבור
עמך יי עד יעבור עם זו קנית: תביאמו
ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך
פעלת יי מקדש יי כוננו ידיך · אדוני
ימלוך לעולם ועד · כי בא סוס פרעה
ברכבו ובפרשיו בים · וישב יי עליהם
את מי הים ובני ישראל הלכו ביבשה
בתוך הים ·

ואמנם צורת כתיבת שירת האזינו הנה הוא צורתה · נהגו הסופרים במנהג כתיבתה להיות באמצע כל שטה ושטה ריוח כצורת הפרשה הסתומה · ונמצאת כל שטה חלוקה לשנים · וכותבים אותה בשבעים שטות והנה התיבות אשר בראש כל שטה ושטה ואלו הם ·

האזינו · יערוף · כשעירים · כי שם · הצור · אל · שחת · הליי · הלא · זכור · שאל · בהנחל · יצב · כי חלק · ימצאהו
יסובבנהו · כנשר · יפרוש · יי · ירכיבהו · וינקהו · חמאת · בני · ודם · שמנת · וינבל · בתועבות · אלהים · לא · ותשכח · מכעס · אראה · בנים · כעסוני · בגוי · ותיקד · ותלהט · חצי · וקטב · עפר · ומחדרים ·

יונק

ענק · אשביתה · פן · ולא · ואין · בינו · ושנים · ויי · ואויבנו · ומשדמות ·
אשכלות · ודוש · חתום · לעת · וחש · ועל · ואפס · צור · ישתו · ירחי ·
ואין · מחצתי · כי אשא · אם שנותי · אשיב · אשכיר · מדם · הרנינו · ונקם ·

כל אלה התיבות הם בראש השטות והם שבעים תיבות · והתיבות אשר באמצעה רק הם אלה · והם כמו כן שבעים · ורא"ש התחלת החלק השני מכל שטה מהשבעים שטות שנכתבת שירה זאת · ואלו הם ·

ותשלע · תגל · וכירכבים · הבו · כי · צדיק · דור · עם · הוא · יבין ·
יקנן · בהפרידו · למספר · יעקב · ובתוהו · יצרנהו · על · ישאהו · ואין ·
ויאכל · ושמן · עם · עם · וישמן · וישוש · יקנאהו · יזבחו · חדשים · צור ·
וירא · ויאמר · כי · הם · ואני · כי · ותאכל · אספה · מזי · ושן · מחוץ ·
גם · אמרתי · לולי · פן · כי · לו · איכה · אם · כי · כי · ענבימו · חמת ·
הלא · לי · כי · כי · כי · ואמר · אשר · יקומו · ראו · אני · ואין · ואמרתי ·
ותאחז · ולמשנאי · וחרב · מראש · כי · וכפר

הנה אלו התיבות השבעים הם שבראש כל שטה אחרונה שהם באמצע הדף · והכותב צריך שיתכוין בכתיבת התורה כלה · בין בשירות בין בשאר הכתב שתהיינה האותיות של תיבה אחת סמוכות ביותר · ולא תדבק אחת לחברתה · וגם לא תתרחק אחת מאחרת כדי שלא תתראה התיבה כשתי תיבות וזה בעבור התינוק שאינו רגיל הרי זו פסולה ואין בו קדושת ס"ת עד שיתוקן והנה כחומש אחר מן החומשים שמלמדים בהם התינוקות ·

הפרק הששי בביאור הענינים שפוסלים ספר תורה וקדושתו · וקדושת תשמישיו והיתר

בקדושה מכל ספרי העולם · יש כמה דברים שכל אחד מהם פוסל את ספר התורה · עד שאם נעשה אחד מהם לספר התור' יהיה כחומש מן החומשים בהם התינוקות · והם עשרים במספר נבארם · ידוע ומבואר · שכל תקנה בדר וסייג שעשו החכמים לתורה · ואין לו סתירה או הפך משום צד מהנה · חייבים כל ישראל

להודות

להורות בו ולרדוף אחריו לעשותו · כ"ש בהיות הגדר ההוא · ולא
מכח דברי הכתובים · אין שום אדם מזרע יעקב ע"ה · יכול להכחישו
ולומר שאינו מקובל בזה · אע"פ שיהיה הכח ההוא והסמיכה נראה
בעיני קצת חכמים כ"ש לפני המון העם בראיה גוין עניין לא הגלוי לדעת·
ולהיות בזה שאנחנו בו מהעניינים הפוסלים את ספר התורה הם עניינים
שאין להם סתירה בדברי התורה ובנבואה כ"ש שהם עניינים שבהם
נתגדלנו מזמן אבותינו ואבותי אבותינו ובהם נתנהגנו מנעורי·
וכבר הוצלו כחות דקים וסמיכות יוצאות מכח ספורם הכתובים · ו'
וצוואתם לא הזכירום החכמים ע"ה לא יובנו אלא לישרי לב שובי ה'
השכל והבחינה · אנשי המדע והבינה · המוציאים דבר מתוך דבר
אין ראוי לפגוע בהם האדם בדבר עתק יצא מפיו ולהשליכם אחרי
גוו שלא להאמין בם כי הם דברים אלהיים באו אלי מחשבתנו הפרטית
ויתבונן בהם האדם הישב ואחרי כן ישליך לשונו עליהם ואם לא
ישרו בעיני קצת אנשים אשר ענן הסכלות שכן עליהם וחשך הקנאה
והתחרות היה מסך בעיניהם · יחשבו כי הדברים לא נכתבו · ומוצאם מלא
חיים ויפק רצון מיי' · וחכמינו ע"ה לא הזכירו רוב הדברים שפוסלים
את ספר התורה ולא חששו בהראותם הוא מפני שהיו יודעים מסבל
הירושה דור אחר דור וכל ישראל מודים בם · ולא הזכירו מהם אלא
מה שהם יוצאים מהפשט הנגלה ואשר בהם חלוק מה בינינו ובין א'
אחינו הרבנים · וזולתם שהם דברים יודעים לכותבי הספרים · י'
ומתקני התורה הנחוס לפי המנהג שאנו מתנהגים בהם שאין ב'
בדבר מהם שום סתירה או הפך מהכתובים · והנני מבאר אתה
עניינים הפוסלים את התורה על הסדר אחד אחר מחובר עם מה
שנאמינהו ראיה להם ובאהים אגזר · וראוי להקדים מקודם פסוק
ויאמר יי' אל משה עלה אלי ההרה והיה שם ואתנה לך את לחות האבן וה'
והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם · ופסוק ויאמר יי' אל משה
פסל לך שני לחות אבנים כראשונים וכתבתי על הלחות את הדברים
אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת · ופסוק ועתה כתבו לכם

את

את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם למען תהיה לי
השירה הזאת לעד בבני ישראל · ופסוק ויהי ככלות מ׳ לכתוב את
דברי התורה הזאת על ספר עד תמם · ופסוק ויצו מ׳ את הלוים נושאי
ארון ברית יי׳ לאמר · ופסוק לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו
מצד ארון ברית יי׳ אלהיכם והיה שם בך לעד · ופסוק יראת יי׳ טהורה
עומדת לעד · ופסוק והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את
משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלוים · ואולם ה׳
העשרים דברים שפוסלים את ספר התורה אלה הם ·

האחד

אם נכתב ס״ת על עור בהמה שלא נעבד לשמה
כי כל מה שכתוב בתורה הוא שהיה כתוב בשני
לוחות הברית ובהן כתוב פסל לך שני לוחות וגו׳ · ואין פסילות ו׳
ותקון הלוחות אלא כענין עבודת העור ותקונו · ולכן ראוי להיות
העורות שבהן יכתב ספר התורה מעובדות בין שיהיו מעוף בין מ
מחיה בין מבהמה הכל כשרות ·

השני

אם נכתב על עור שנעבד שלא לשם ס״ת שכן
אמר בלוחות פסל לך · ואח״כ וכתבתי על הלוחות
ולכן צריך להיות הכתב נעבד על שם הכתב · שאם נעבד ונכתב
על שם אחר ונכתב הספר עליו פסול · וכי לא היו אבנים פסולים ·
אלא רצה השם ית׳ לפסול אותם משה אדוננו ע״ה · אמנם הכוונה
הוא כמו שאמרנו להודיענו זה ענין אחר · והוא שאם נרצה לכתוב
ס״ת להיותם עוברים העורות לשמו ·

השלישי

שנכתב על עור בהמה טמאה או חיה ועוף
כי מפני קדושת התורה אין ראוי לכתוב בדבר
טמא כי אין קדושתה מפני עצמה אלא מצד שנתנה ית׳ ואין הגבול
לה כי אם לו ית׳ מכל חסרון · דכתוב יראת יי׳ טהורה ·

הרביעי

שנכתב בדיו שאינו עומד קיים כי כן
אמר והיה שם בך לעד · ואם יכתב בדבר
נמחק איך יהיה לעד · ואיוב אמר מי יתן אפוא ויכתבון מלי ·

מ׳ כג׳ · בעט ברזל ועופרת לעד בצור יחצבון · כלומר להיות׳
קיימים לעולם · ולכן נכתבו העשרת הדברות שהם שרש כל ה׳
התורה גם כל התורה על לוחות אבן לדעת קצת החכמים · והנה
הספר הנמצא בבית ה׳ בזמן יאשיהו המלך ובזמן עזרא יוכיח
שנכתב בדבר קיים כי על שלא נמחק כתיבתו קבלוהו כל ישראל
בזמן ההוא כמו שקבלוהו במעמד הר סיני · ונמצא שהוא ית׳ יעיר
עדים מדברים קיימים ·

החמישי שלא נכתב במקום שנהגו לכתוב באלו ה׳
אמרת שנכתב על הגויל במקום בשר ועל
הקלף במקום שער · ימחק המכתב החרות שם ולא תהיה התורה ·
כי המנהג לכתוב בגויל ובקלף בצדם האחר כי אם נכתב התורה ·
על הגויל במקום בשר ועל הקלף במקום שער ימחק המכת׳ החרות
שם ולא תהיה התורה לעד · גם הכתוב אמר לוחות אבנים כראשו׳
נראה בזה להיות ראויים לכתיבה כמו הראשונ׳ שהוכשרו בעיניו ית׳
וכתב בהם שליחותו ·

הששי שנכתב מקצתו על הגויל ומקצתו על הקלף או
בדוכסוסטוס אלא או כלו על הגויל או על הקלף ·
או על הדוכסוסטוס עד היותו נכתב בדבר אחד שהוא ממין אחד
כי כן אמר שני לוחות אבנים כלומר שיהיו ממין א׳ · וכי לא היה יכול
ית׳ לכתוב התורה כלה באבן אחת אלא הרגילנו להיות כתיבתה
בדברים שהם ממין אחד · ואמנם ב״ה אמרו שאסור לכתוב ה׳
התורה בדוכסוסטוס שהלכה למשה מסיני · ואנחנו לא כן נראה מן
לבד שצריך להיות המכתב ממין א׳ עד שלא יאחר את כתיבת חברו
כשיגלגל הספר · אם יכתב הספר בניירים העשויים ממוך אין חשש ·
ואין הנייר פוסלו אלא שהוא דבר בלה ונפסד מהרה · ואין האדם
מכביר ממונו לכתוב התורה בהם ולכן נמשך המנהג לעד להיותם
כותבים ספר התורה בעור · השביעי שנכתב בדבר שאינו
גליון · כגון אמר שנכתב על קונדרים · כי כתוב בעור המלך וכתב

לו

לו את מתנה התורה הזאת על ספר · ואין ספר אלא גליון כך פירש
הרב הגדול רבי׳ יעקב בן ראובן בעל ספר העשר · וכן הוא האמת
שבכל מקום שנמצא כתוב ספר הוא גליון ולא קונדריס ·

השמיני שנכתב בלא שרטוט ובלא שורות· כי כן אמר בעל
לך· ואין כשר העור אלא להיות נעבד ומשורטט
כפי מנהג הסופרים · כי בזה תתיפה הכתיבה ותהיה התורה נאה ביות׳·
וכתוב והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלוחות· ואין חריתה
למכתב אלא שרטוט והשורות שבו ·

התשיעי שנכתב בשאר לשונות זולת לשון ה׳ שהוא לשון עבר
אבינו כי כן נכתבו הלוחות שנתנו בסיני והוא לשון ישר׳
עם ה׳ וכתוב ועתה כתבו לכם א״ה הזאת ולמדה א׳ בני ישרא׳ שימה בפי׳
כלומר שילמדם הגירסא והפירוש למען היות השירה הזאת לעד בינו
ית׳ לבינכם · כ״ש כלל התורה שראוי להכתב בלשון שאמרה הוא ית׳

העשירי שנכתב ע״י מי שאינו מאמין בדת משה רבי׳ ע״ה
כגון המינים והאפיקורסים והשקרים והגוים וזול׳
מהפסולים · כי אע״פ שכלל ~~החכמים~~ הנביאים נביאים היו ודבר אמת היה
בפיהם· אמנם לא נתנה התורה אלא ע״י הגדול שבכלם שבאו ו׳
ושיבואו שהוא ידע כל מחלת הגוף והנפש וידע רפואתם כן ה׳
התורה ראוי להכתב ע״י איש מאמין מלד קדושה דברי אלהים חיים
כדי שיש בהם ויהיו מעולים בעיון ולא יהיו נבזים כי יהיו נלעגים
בעיני מי שאינו מאמין בם ·

האחד עשר שכתב שמותיו ית׳ בלא כוונה כי הוא ית׳
נתן התורה ע״י שלוח ע״ה ואם לא יכובד
שמו ית׳ לכותבו בכוונה אין יתכבדו דבריו הנשארים ·

השנים עשר שחסר הכותב אפילו אות אחת · ואפילו
שכתב המלא חסר · כי ככה נתן הלוחות
החסרים חסרים והמלאים מלאים · וזה לעלת הזכירום המדקדקי׳
ובעלי המסורת · וכבר הזכיר מהעניינים אלו מחבר הרב
רבינו

יהודה האבל ז"ל בספר אשכול הכפר בדבור זכור ששם ביאר
עלות המלאים והחסרים והתיבות שקצת מאותיותיהן תלויות וקצתן
הפוכות וזולתן עניינים רבים בכתובים מהדקדוק והמסורת ·

השלש עשרה שהוסיף הכותב אפילו אות אחת·

הארבע עשרה· שנגערה אות באות ונשתנה צורת המכתב מכתב אלהים חיים כיהוא ית' נ
נתנו שלם בלא חסרון ושבוש ושנוי מהראוי ·

החמשה עשר שנפסדה צורת אות אחת עד שלא תקרא כלל עקר או שתדמה
לצורת אות אחרת בין בעקר הכתיבה בין בנקב בין בקרע בין
בשרטוט כי יפסד פירוש הענין ומכוון המצוה ית' ולא יודע לקורא
כפשוטו הראוי שכוון הוא ית' ·

הששה עשר שהקריב או שהרחיק בין אותיות עד שתראה התיבה כשתי תיבות או שתי
תיבות כתיבה אחת· כי ראוי להיות התיבות פרודות כאשר הענינים
המורים עליהם נפרדים · כי התיבות הנכתבות הן המורות על
הענינים שרצה בהם המצוה ית' · ואם תתבלבלנה בכתיבתן
תהיה סבה להנתק רצון המצוה ית' ומכוונו · וזה דבר רע כ"ש
בענינים שהם מצות ואזהרות בגמול ועונש מחוייב בהכרח
שלא תותבננה התיבות זולת מכוונן הנרצה מאתו ית' ·

השבעה עשר ששנה צורת הפרשיות כגון שכתב הסתומה פתוחה והפתוחה סתומה
וזה לדעת רוב החכמים · אמנם לפי דעת קצתם שהם תקון
סופרים אין חשש אם שנה הצורה ·

השמונה עשר שכתב בשאר הכתב כצורת השירה:

התשעה עשר ששנה צורת השירות · כי כן כתבן השליח ע"ה מפי יתעלה ויתברך
שמו שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת·

העשרים

העשרים

שתתר היריעות של ס"ת בדבר שלא
שהם העשרים דברים שאם נעשה

א׳ מהם ס"ת נפסל ואין בו קדושת ספר תורה · והנה לקצתן ·
יש תקון שאם נעשה א׳ מהם ועו׳ הותקן יצא הספר מהפסלות
ונשלמה בו קדושתו היתרה · כגון שהדביק אות באות וכיוצא בו ·
ולקצתם אין בהם תקון מעולם כגון שנכתב על עור בהמה ט׳
טמאה וכיוצא בו שאין ביד אדם תקונם ואז אין בו קדושת ספר ת׳
והוא כחומש אחד מן החומשים שילמדו בו התינוקות אע"פ שהוא
גליון או יגנז כמו שנבאר · אין חשש בין שתהיה התורה
מנוקדת ומוטעמת ובין שהיתה חלקה מהם אפילו לפי דעת קצת
מן החכמים שאמרו שמשה רבי׳ ע"ה נקוד ומוטעם הביא הס"ת
כי הכוונה היא לדעתם להיות קריאתו נכונה בלי שגגה וטעות והרא׳
שהביא מי שאמרו מדבר דוד ע"ה שאמר תורת יי׳ תמימה · אין הכוונה
האמתית בו בעד הנקוד והטעמים כי אם בעד שמשלימה הנפש
החכמה שנאמר אחריו משיבת נפש · ושם כתוב עדות יי׳ נאמנה
מחכימת פתי · פקודי יי׳ ישרים משמחי לב מצות יי׳ ברה מאירת עינים ·
שלימות הנפש בהיותה במסגר מרוצה לשוב אל מקומה עליון
שחוצבה משם · הוא ע"י התורה שכוללת השלשה דרכים שבהם
תהיה ברורה בברור הקיים והם מעלות המדות שבהן רמז באמרו
עדות יי׳ נאמנה והן נכללות מספורי האבות וזולתם מהספורים
שבאו בספר בראשית · והדרך השני היא המצוות השכליות
שבהם רמז באמרו פקודי יי׳ · והדרך השלישי היא המצוות ה׳
המעשיות שבהם רמז באמרו מצות יי׳ ברה · והנה לזה אמר
תורת יי׳ תמימה ר"ל היא שלימה כוללת השלשה דרכים שבהם
יגיע האדם אל ההצלחה האחרונה שהיא שלימות הנפש ש׳
שבעבורה נברא האדם והבינהו · הסופר שאמר אחרי ש׳
שיצא ס"ת מידו לא כתבתי האזכרות שבו לשמן אינו נאמן
לפסלו אבל נאמן הוא להכשיר ספרו שנאמר מן ענין הבקי׳

ולמה

ולמה אינו נאמן לפסלו כי אולי נתפוין להפסיד על הלוקח או על
המשכרו ודוקא שאינו מפסיד באמירה זו אל שכר האגרות
לכן אמר ס"ת זה העורות שלו אינן מעובדות לשם ס"ת אין שכר לו אם
כלל · הספר תורה שהוא בגלין הוא יותר צריך בקדושה מן התורה
שנכתב על קונדריס והוא הנקרא חומש · והחומש צריך מן ספר
הנביאים · וספר הנביאים מן ספרי הכתובים · וספרי הכתובים
משאר כלל ספרי החכמים שחברו משכלם הגך · והספר
שהוא פירוש לו שהוא צריך בקדושה · הוא צריך ג"כ בקדושה
יותר מהספר שהוא פירוש לפחות המעלה · וכל פירוש שבספרי
הקדש צריך מכל ספר · וכל ספר שדבריו עוברים לדברי אלהים
חיים הכתובים בתורה התמימה שעליו נאמר זכרו תורת משה
עבדי וכולי צריך במעלה · וכן על סדר זה כל הקרוב אליו ית'
קודם במעלה · ולכן אין מניחים חומשים על גבי ס"ת ולא נביאים
על חומשים ולא כתובים על נביאים ולא פירושים על כתובים ·
ולא ספרי חכמים על פירושי ספרי הקדש וכן השאר · אבל מניחים
ס"ת על ס"ת ואין צורך לומר על חומש · ומניחים חומש על נביאים
ונביאים על הכתובים וכן השאר · כל הקודם במעלה יונח על
הפחות במעלה · וכן שנים שהם במעלה אחת יונח א' על אחד ·
ולכן אם היה כרך א' ובו היה חומש ונביאים כמשל · ויש כרך
אחר וכולו חומש לבד לא יונח איש בו הנביאים על החומש ·
אבל יונח החומש עליו · וכל כתבי הקדש ואפילו ספורי ודברים
שהם מההעתקה המשלשלת אסור לזרקם · ס"ת כשר נותנים בו
קדושה יתרה · שנאמר ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' וגו' וכבוד
גדול יש לו · ואסור לאדם למכור ס"ת ואפילו שאין לו מה לאכול ·
ואף שיהיו לו ספרי תורת רבים או שיהיה ישן ורצה לקנות חדש אסור
הוא · האלהים אם ירצה ללמוד תורה בדמיו או שיקח אשה בדמיו ל
לקיום המין מותר לא למכור ס"ת · וזה כשאין לו דבר[illegible] לקנות
לעשות רצונו באחד משני דברים אלו בדמיו · ספר תורה שבלה אסור
או

או שנתבלה נותנים אותו בכלי חרש וקוברים אותו אצל תלמידי
חכמים וזו היא גניזתם · כל תשמישי ס"ת כגון תיק שהוכן לספר ת'
והונח בו וארון ומגדל שמניחים בהם ס"ת אע"פ שהספר בתוך התיק
וכן הכסא שהוכן לס"ת והונח בו אסור לזרקן כשבלו ונשברו
אלא נגנזין · וכן מטפחות של ספרים ומכסיהם שבלו שגם הם
לתשמישי ס"ת אסור לזרקם אלא עושים תכריכין למתים וזו היא גנ'
גניזתם · וכן תפוחי כסף או זהב וכל דבר שעושים לנוי כי'
כגון פעמונים ורמונים לספרי תורה הם תשמישי קדושה ואסור
להוציאם בחול · אלא ימכרו לקנות בדמיהם ס"ת או חומש · אך
הבמות שעומד שליח צבור ואוחז ספר התורה והלוחות שכותבין
בהם לתינוקות להתלמד בהן אין בהם קדושה · כל דבר שיש בו
ענין של כתבי הקדש כגון הקמיע וזולתו אסור להכנס עמו לבית
הכסא אלא אם יהיה מכוסה בעור או בתוך תיק · כל אדם חייב לכבד
ס"ת ובקדושתו כי הוא העד ומפיו אנו חיים · וכתוב יי' חפץ למ"צו' ·
ולכן לא יכנס אדם במרחץ וספר תורה אחוז בזרועו ולא לבית הכסא ולא
לבתי הקברות ואע"פ שהתורה נתונה בתוך תיק או במטפחות ולא יקרא בו
עד שיתרחק מהם כשיעור קומתו של אדם · ומה שמצאנו ויקח
משה את עצמות יוסף נמצא דבר בשלוהו החכמים ע"ה כי כתו' קרבו שאו
את אחיכם מאת פני הקדש · וכתוב וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל
זב וכל טמא לנפש · כ"ש המות עצמו וכל זה מצד קדושת התורה
והנה כל ישרון כה אחד שלפחות צריך להיות רוחק בין המת והמכתב
ארבע אמות · כי האומר שעצמות יוסף היו עם משה אמר במחנה
לויה לא עם הלוחות שספר תורה בתוכם · אסור לאדם לאחוז ס"ת
כשהוא ערום או לשבת על מטה שבה ס"ת · בית שבו ס"ת אסור
לשמש מטתו בו עד שיוציאנו או עד שיעשה כלי ויניחנו בתוך
הכלי שלא יהיה משמש בכלי ההוא · או עד שיעשה לו מחיצה
להבדיל בינו לבינו שכן נאמר והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש
וגו' · והמצות עשה מן התורה ליחד מקום לס"ת לכבדו ולהדרו יותר
מדאי ·

מדאי כי הדברים שהיו בלוחות הם הם שבכל ס״ת · וכבר צונו ית׳ ו
ואמר ונתת אל הארון את העדות אא״א וכתו׳ כעס ספר התורה ושמ׳
אותו מצד ארון ברית ה׳ ויחד לו מקום · אסור לאדם לרוק כנגד ס״ת
או לגלות ערותו כנגדו או לפשוט רגליו · ואסור שיחזיר אחוריו לס״ת
או להניחו על ראשו כמשאוי · ואם היה מהלך ממקום למקום וס״ת עמו
לא יניח ס״ת בשק ויניחהו על גבי סוסו וירכב עליו אא״כ אם היה מתפחד
מן הגנבים או לסטים מותר הוא · אמנם אם אין שם פחד מניחו כ׳
כנגד לבו בחיקו והוא רוכב על הבהמה והולך · כל הטמאים אפי׳
נדות אפי׳ גויים מותר לאחוז ס״ת ולקרות בו שאין דברי תורה מ׳
מקבלים טומאה · האלהים שלא תהיינה ידיו מלוכלכות בטיט
אלא ירחצו ידיהם ואח״כ יגעו בו · כל הרואה ס״ת כשהוא מהלך
חייב לעמוד מפניו ויהיו הכל עומדים עד שיעמוד זה שהוא מה
לך כשיגיענו למקומו או עד שיתכסה מעיניהם שלא יראוהו ואז מותר להם
לישב · אין אדם רשאי שהוא מגרע ישקב לילך לפני ס״ת כשהוא
מהלך אלא כלם הולכים אחריו כעבדים כי הוא כמלך והכתוב ה׳
העיד עליו באמרו ארון הברית אדון כל הארץ · וכתוב וארון ברית
ה׳ נוסע לפניהם וגו׳ · ואין קדושת הארון זה מצד הלוחות שבו · ו
והספר תורה הוא כדמות הלוחות · ויש לאדם לרקד ולשמוח
ולזמר לפני ס״ת כשהוא מהלך כמה שמצאנו בהעלות ארון האלהים
שאמר ודוד וכל בית ישראל משחקים לפני ה׳ בכל עצי ברושים
ובכנורות ובנבלים ובתפים וגו׳ והמלך דוד מרקד ומלחק · גם
יש לאדם ללבוש בגדים מהודרים בלכתו לפני ס״ת ולהסיר
הבגדים הלוקים מעליו כמה שמצאנו כתוב ודוד מכרבל במעיל
בוץ וכל הלויים הנושאים את הארון והמשוררים וגו׳ ועל דוד אפוד
בד · וכל זה מפני כבוד התורה · כל מי שיושב לפני ס״ת יושב
בכובד ראש באימה ופחד כי הוא העד הנאמן בכל באי עולמ׳
באמור והיה שם בך לעד ומחויב לכבדו כפי כחו כי הוא ש׳
שליחותו ית׳ · ואמרו הראשונים כל המחלל את התורה גופו מ׳
מחולל

מחולל על הבריות · וכל המכבד את התורה גופו מכובד
על הבריות האל יכבדנו אמן · ככתוב יי' חפץ למען צדקו
יגדיל תורה ויאדיר · כ"ש אנשים כמונו שאנו מחויבים לכבדו בכל כח ובכל
לב · בשיעור הראוי לספר תורה שהוא לצר

הפרק השביעי

בשיעור הראוי לספר ת' שהוא לצר חנאי לנו · ד

רברים הרבה דברו ב"ה בשיעור ס"ת כמנהגם · ולכן קראוס
החכמים ז"ל בעלי השעורים ואין לנו לדרך בהם · אמנם מה שהוא
לנו אי לספר תורה הנה הוא כמו שאבאר · ראוי להעשות
אורך יריעות ס"ת ששה טפחים שהם כ"ד אצבעות
בינונות ברוחב · ושיעור הגליון מלמטה יהיה ד' אצבעות ומן
למעלה ב' אצבעות · ויהי הפרש בין דף לדף ב' אצבעות ·
ולכן ראוי להניח בתחלת כל יריעה ובסופה רוחב אצבע אחת
וכדי תפירה עד בשתתפור היריעה להיות בין כל דף ודף
כתוב בכל הספר כלו שתי אצבעות · וראוי להניח מן העור
בתחלת הספר ובסופו כדי לגלול על העמוד שבתחלת הספר
וסופו כשתופרין היריעות אינם תופרים אותן מתחלתו ועד
סופן אלא מניח אותן מעט מן למעלה ומעט מלמטה בלא
תפירה כדי שלא תקרע היריעה באמצעה כשיגלול אותה ·
ועושה לו שני עמודים של עץ אחד בתחלתו ואחד בסופו ·
ותופר העור שנשאר בתחלת הספר ובסופו על העמודים
בדבר טהור אם בגידים או בגולתו כדי שיהיה הספר נגלל
עליהם · והנה ירחיק בין העמודים והכתב שבדף ואורך
העמודים יהיה כרצונך היותר טובים בשיעורים כיחסם אל
שיעור אורך הספר · אם יקרע ס"ת בתוך שתי שטות או
בין דף לדף · ובין תיבה לתיבה יתפור בדבר טהור שתפרן
בו היריעות · ובכל הקרעים יזהר שלא תחסר אות אחת
אות תשתנה צורתה · כל אלו השיעורים שהזכרנו אנחנו

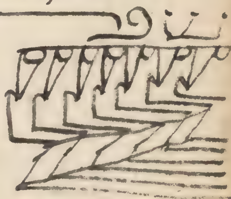
הם על פי יופי תקון התורה · אמנם אם הוסיף או חסר מהן אין חשש
ואין שום שיעור לבטל התורה או פוסלה ורעהו · וכן במספר
הדפין אין חשש בין שתעשה היריעה האחת שלשה דפין או ד׳ דפין
או ה׳ או ו׳ או יותר או פחות בין בתחלת הספר או באמצעו או
בסופו · תם ·

החלק השלישי בברכות

ראוי להקדים בזה החלק פסוק בית ישראל ברכו א׳
י״י · ופסוק בית אהרן · בית הלוי · יראי י״י ב׳
ופסוק שירו לי״י ברכו שמו · ומזמור אברכה את י״י בכל עת ·
ומזמור תהלה לדוד ארוממך · ופסוק שירו לי״י הללו את י״י · ופסוק
כי לא יאכל העם עד בואו כי הוא יברך ואח״כ יאכלו הקרואים
ופסוק ואכלת ושבעת · ופסוק ואכלתם אכול ושבוע · ופסו׳ ברכי
נפשי את י״י וכ׳ את ש׳ קדשו · ופסוק ביום קראתי אקראך · ופס׳ שמע י״י ·
ופסוק שמע י׳ תחנתי · ופסוק אמרו לאלהים מה נ״מ · ופסוק במקהלות
ברכו אלהים · ופסוק יודו לי״י חסדו · ופסוק ברוך י״י אלהים מן העולם
ועד העולם אמן הללויה · זה החלק יחלק לו׳ פרקים · והפרק השני ·
יחלק לג׳ שערים קטנים כפי חלוף הענינים ·

זה הספר
הנותן אמרי

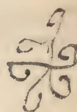
זההספר אמרי

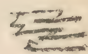
הפרק הראשון

מתי · ובמה ח״ב האדם
לברך · מצות עשה

מן התורה לברך האדם אחר אכילת המזון שנאמר ואכלת
ושבעת וב׳ את י״י אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך · ואמרו החכמים
שאכלת ושבעת שעתה שיאכל האדם שיעור לפי מה הראוי
לו לקיום גופו · ואין הכונה בה למלא כרסו כי בטן רשעים תחסר ·
כלל חכמי ישראל חייבו לברך האדם על כל שיהנה מקטן כבין
ברכת היין והמוציא לחם מן הארץ ואוכל פירות והמריח ריח
טוב ואפילו נתכוון לאכול או לשתות כל שהוא חייב לברך

ואחר

ואח״כ שיהנה ממנו כמו שחייבו לברך על כל מצוה ומצוה קודם
עשותה · בין היותה חיוב כמו הסכה והציצית וזולתן · או
היותה רשות כמו השחיטה והמעקה לגג וזולתם · ואמרו שכל
הנהנה בלא ברכה מעל כי הוא ירחיק שכרו כי השכר במעשה
והוא לא ברך כשנהנה משום דבר שהוא מנבראיו ית׳ שמו ·
ואינו חייב לברך באחרונה אלא א״כ אכל כדי קיום גופו כי כן
אמרו ואכלת ושבעת · והמשמעות אינה צריכה ברכה לא
לפניה ולא לאחריה · אלא אם יחשב הענין כדין מאכל ה
האדם והנייתו · והכלל לדבר שהוא קיום הגוף חייב לברך
לפניו ולאחריו · וכל שאינו קיומו חייב לברך לפניו לבד
ואין טעון ברכה אחריו · לדעתי יש לנו ראיה גדולה
לדברי הנבואה על הברכה הראשונה שחייב כל אדם בה
קודם שיהנה ממאמר תשובת נערות העיר לשאול ולנערו
שעלו בעד שמואל הרואה ע״ה · שאמרו להם בטרם יבוא
הביתה לאכול כי לא יאכל העם עד בואו כי הוא יברך הזבח
ואח״כ יאכלו הקרואים · והוא סמך גדול כלומ׳ שאם לא
יברך שמואל ע״ה הזבח בתחלת הסעודה לא יוכלו הקרואים
ליהנות מן המאכל כמו שהוא לנו מההעתקה המשתלשלת דור
אחר דור עד אדם הראשון שהיו מברכים בכל דבר שהיו נהנים
קודם שיהנו ממנו וכל ישראל פה א׳ אין חולק עליו ואעפ״י שכל על
הלחם היה מברך תחלה · אמנם מפני הסעודה — שהעקר
היה הזבח אמ׳ יברך הזבח · או לפי שהזבח היה לו ברכה בפני
עצמה כי כשהיו אוכלים זבחי שלמים היו מברכים עליהן אשר —
נקראו לאכול הזבח וברכת הלחם לא היתה פוטרת את של הזבח
עם שהברכה הזאת ר״ל הראשונה מורה על השגחתו ית׳ בפרטי
ובפרט לעמו ישראל המכין ומזמן להם כל דבר הנצרך אליהם
דבר יום ביומו בלי הפסק מחוץ חסרו המתוק ומשער שובו הפתוח
הפתוח והנפתח תמיד מאין העדר · ברוך הוא המחיה כל בריאתו

וה״נן

והבן והמכרנס אותם כפי צורך כל אחד ואחד · וברוך שמו לעדי עד ולנצח נצחים אמן · ואמר החכם הרב רבי אהרן בע״ה בספרו הנקרא ג״ע בסוף סדר ענין התפלה ז״ל · מחוייב כל אדם לשבח לשם ית׳ בכל מה שיהנה קודם שיהנה ואחר שיהנה כי כן מצאנו על שצריך לברך קודם כי הוא יברך הזבח ואח״כ יאכלו הקרואים · ואחר האכילה אומר ואכלת ו׳ וברכת את ה׳ אלהיך · שכל ענין חלד עצמו קראה גדולת הפועל ·

מחוייב כל אדם לתת שבח לשמו ית׳ ככתו׳ יודך ה׳ כל מעשיך וחסידיך יברכוכה · כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו מהאכל ומשתה וכל ענין הנאת ריח ומראה והנה על היין והלחם אומרים להוציא לחם מן הארץ · ויין ישמח לבב אנוש · ואולם יש חלוקה בין בית שמאי ובין בית הלל על איזה יברך תחלה ולמנהג על היין שנאמר אשר בו ישמחו אלהים ואנשים · ועוד על הלחם אומר תכליתו באחרונה · ולחם לבב אנוש יסעד · ועל מיני קטנית ועל מיני זרעונים חייב לברך ברוך בורא פרי האדמה · ועל פרי האילן אומר ברוך בורא פרי העץ · ועל מין תבואה ברוך בורא פרי מין תבואה כל דבר לפי ענינו · וכל אלה הענינים מסורים לאיש מני איש להתנהג בהנהגה זאת ואין לדקדק בכל זאת כי אף על פי חייב לברך קודם שיהנה בכל ענין כי בברכתו זאת מקיים מציאות האל ית׳ כפי מה שהוא משובח בתכלית השלימות ואחר כן יהנה ממעשי ידיו · ובזה מנו רוב ברכות · והאמת כי מחוייב האדם לשבח לשם ית׳ בצאתו וב׳ ובבואו בשכבו ובקומו · ואומר חדשים לבקרים רבה אמונתך בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך · עד כאן לשון הרב ז״ל · כל זה לשון הרב ז״ל · ולא הזכרתיו הנה אלא להיות למשמרת למה שאני עתיד להזכיר ולעמוד ברגל · שלא יקשה שום סבל שום מאמר שאומר אני בזה החבור כי הדבור המעט

19

הקונה מספרי החכמים ולומדם יהא הקנה לבלם ולא אחוץ
מקבלת המליצים שלי כי הם חכמים בעיניהם ונגד פניהם נ
נבונים. ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב כי הוא הנותן אותם
ביום צרתם והוא עמהם בכל הדרך אשר ילכו בה ונשוב
אל המכוון הראשון ונאמר שאלה למה לא יברכו בשום
משקה אחר זולת היין שיש ימצא בין בנשואין בין בכל שמחה
והפכה התשובה כי בו מצאנו ברכה מפי ית' שמו כמו ש
שאמ' הנביא כה אמר ה' כאשר ימצא התירוש באשכול ואמר
אל תשחיתהו כי ברכה בו עם שבו ישמחו אלהים ואנשים
כמו שחייבו החכמים ז"ל ברכה על ההנ״ה כך חייבו ברכה על
כל מצוה ומצוה שצוה לנו ית' שמו וחייב המאמין לברך תחלה
ואח"כ יעשה אותם והנה להיות שמצות עשה ב' מינים יש
מצוה שעשייתה היא חובה לבד או מצוה שיש אחר עשייתה
צווי וחיוב אחר לכן במצוה שעשייתה היא חובה נברך בעבור
עשייתה כגון מעקה הגג ושחיטת הפסח וזולתם שאינו להם
צווי אחרון ובמצוות שיש להם צווי אחרון נברך בעת עשות
הצווי האחרון לא בעת עשייתה כגון הסכה וצצית וזולתן לא נ
נתחייבנו לברך בשעת עשייתם אלא בשעת הלבישה והישיבה
שהן תכלית אלה המצוות וכוונתן וכמו כן חייבו החכמים
ברכה על דברים שאינם הנאה ולא מצות עשה מן התורה אלא
אפילו שהם זמן ונזק לאדם והיא דרך שבח והודייה ודרך תשובה
כדי לזכור את הבורא תמיד המוריש והמעשיר והמוריד והמעלה
המחייה והממית ובידו כל דבר לעשות ברצונו ואין מי ימחה
בידו ודיניו ומשפטיו אמת אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא
ית' ויתברך שמו נתבאר לנו מזה שכל הברכות כלן נ
נכללות בשלש סוגים ברכות מצות עשה וברכות הנהנין
וברכות שבח והודייה ועוד ברכות שבח והו' תתחלקנה לשני
מינים ברכות נזק וזמן לבר מינן וברכות דברים אחרים

שאינם

שאינם לא לנזק ולא להנאה · כגון דברים חדשים שרואה
האדם · אם מעניני השם יתברך או זולתם והוא חייב לבקש כדי
לזכור את הבורא תמיד ולירוא ממנו ית׳ שמו · החכמים
ע״ה התקינו ברכות כוללות כגון ארבע מיני ברכות שכוללים כל
הדברים שחייב האדם לברך ואלו הם · על המצוות יאמר
ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על
מצוה פלונית כגון אכילת מצה או מרור · או ללבוש
כסכות בציצית · או לשחוט הפסח · או לעשות מעקה · ועל ה׳
הדברים שיהנה האדם מהם יאמר ברוך שהכל ברא לכבודו ·
ועל נזק ונזקין שיקרה לבר ממון יאמר ברוך שדיינו דיין האמת ·
ועל דבר חדש שיראה יאמר בתחלת ראייתו ברוך אתה ה׳ א׳ מלך
העולם שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה · ומי שירצה ל
לפרוש ברכה מיוחדת בכל דבר ודבר בענין הדבר ההוא ה׳
הרשות בידו · ואנחנו מה שאמרנו שחייב האדם לברך בדבר
שיהנה קודם שיהנה ממנו אלא אמרנוהו אלא בדברים שהם
מותרים לו באכילה · אמנם אם אכל דבר אסור בזדון או
בשגגה אינו מברך עליו לא בתחלה ולא בסוף · כגון אחד
מכ״ד דברים הנקראים כ״ד מתנות כהונה · והם · החטאת
והאשם · הנותר מן המנחה · לחם הפנים שהם קדשי קדשים
ארבעה ונאכלים לזכרי כהונה לבד · וי״ב קדשים קלים ונאכלים
לזכרים ולנקבות שבכהנים לבד שיהיו טהורים הט׳ נאכלים ב
בירושלים · וה״ג נאכלים בארץ ישראל · והם עמר התנופה ·
ושתי הלחם · ושלמי חג השבועות · ולוג השמן של מצורע ·
והחזה · והשוק · שהם מתן מן השלמים · והמורם מאיל תודה ·
ומאיל הנזיר · והבכור והבכורים הב׳ הם מנה המזבח · הם
הנאכלים בירושלים · וה״ג שנאכלים ~~בחוצה~~ בארץ ישראל ·
הם מעשר אהרן · והראשית של דגן · ותירוש ויצהר וגז והתרומה ·
והחלה · שכללם י״ב דברים שהם נקראים קדשים קלים לפי דעת

החכמים

החכמים ז״ל · שלפי דעת ג״ה הארבעה מהם הראשונים
הם ג״כ קדשי קדשים כי הם אמרו שקדשי הקדשי׳ הם א׳ · וג׳
דברים הם המקראים חולין הטעים בארץ ישראל · והם שרייה
אחנה · וראשית הגז · והחמשה הם בכל מקום בארץ ובחוצה
לארץ · והם פדיון הבכור · ופדיון פטר רחם בבהמה שמדר״ה
והחרם · וגזל הגר · והזרוע והלחיים והקבה · שכללם כ״ג
דברים · והכ״ד הוא מתנה שגובים בה מן המקדש והם עורות
המוספים · הנה אלה הכ״ד וזולתם כמו מעשר ראשון שהוא
מעשר הלויים ומעשר עני וזולתם שהוא אסורים לאדם · ואין
צורך לזהור שכל טבלות וטרפות אינו מברך והכלל כל דבר
שאסור ליהנות ממנו בעולן מה ונהנה בין במזיד בין בשוגג
אינו מברך · וזה שצריך לדעת כי יש ברכה שכלה שלא לפניה
כמו ברוך אלהינו מה״אק בו שלכן וכך · ויש ברכה שקצתה
מדברת לפנים ושלא לפנים כמו שנאמ׳ ברוך אתה יי׳ אמ״ה אק״ב
וצונו על כך וכך · והנה אין בהם הפרש כלל כי הוא ית׳ אינו ג׳
גשם ולכן ידבר עליו הדבור לפנים ושלא לפנים כי הוא יתברך
נבדל · וכבר נמצא בדברי משיח אלהים במזמור תהלה לדוד
ארוממך אלהי · שקצת המזמור לפנים לו ית׳ וקצתו שלא לפנים
ודע זה ·

הפרק השני

מי יברך ואיך יברך · ראוי להקדים פסוק
עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו · ספרו
בגוים כבודו בכל העמים נפלאותיו · ופסוק לא אמות כי אחיה
ואספר מעשה יה · יי׳ אלהי אתה ארוממך וכו׳ · כל מי שחייב
במצוות התורה הוא החייב לברך · ואלה הם המוצאים מן האנשי׳
והנשים · ואי׳זהו הבוגר מי שעברו לחה וראה קרי · ואי זו היא
הבוגרת מי ששדיה נכונו ושערה צמח למקום הידוע · שכן א׳
אמרו שדים נכונו ושערך צמח · הקטנים אינם חייבים לברך
מן התורה · אמנם כדי לחנכם ראוי · השוטה מותר לברך בין

שיהיה

שיהא טמא טומאה שיכול לטהר בו ביום · או שיהיה טמא [illegible]
שלא היה יכול לעלות ממנה בו ביום · מי שהוא ערום [illegible]
לברך עד שיכסה ערותו בין איש בין אשה · כל
מי שברך ויצא ידי חובתו מותר לו לברך לאחרים כדי להוציאן
מידי חובתם אפלו יצאו וזה בהיות ברכת הנאה שיש בה מצוה
כגון אכילת מצה בליל פסחים וקדוש ימים טובים הנה הו[illegible]
לברך לאחרים והאוכלים ושותים אע״פ שאינו הוא אוכל ושותה
עמהן · כמו שנמשך המנהג בהגדה שאומרים בליל פסחים
שהולכים הבחורים בבתי הנשים הזקנות שאין להן בנים ה׳
הגונים ומברכים להן וכן יוצאות ידי חובתן · אמנם [illegible]
שאין בה מצוה אינו יכול להוציאן מידי חובתן אלא [illegible]
עמהם · כל השומע ברכה מן הברכות מתחלתה ועד סופה
ונתכוון בה לצאת ידי חובתו יצא ואע״פ שלא ענה בה כלל ·
ולא ענה בסופה אמן · כל העונה אמן אחר המברך הנה הוא
מותר וזה בהיות המברך ההוא חייב באותה הברכה מעין שנתחייב
בה השומע כגון שברך תינוק או גוי או מין אפיקורוס או משומד
או שרץ כשר · שאינו חייב בברכה ההיא בעת שברך הנה א׳
השומע שענה אמן או בעת שחשב לצאת ידי חובתו על מה
שהנה הוא · רבים שנתוועדו לסעודה לפת לחם או לשתות
יין וברך א׳ מהם וענו כלם אמן מותר לאכול ולשתות · אבל אם
לא נתכוונו לאכול אחת במסבה אחת אלא זה בא מעצמו אע״פ
שהם אוכלים מלחם א׳ הנה כל א׳ וא׳ מברך לעצמו וזה בלחם ·
ובשר ויין שהם קיום הגוף בלבד · אבל שאר אוכלים ומשקים
אינם צריכים הסבה · אבל אם ברך א׳ מהם וענו כלם אמן אוכלי׳
ושותים הם אפילו שלא נתכוונו להסב כאחד · כל אחד מישר׳
המברך ברכה א׳ מכללה ברכות אפי׳ שלא שמע כלה ואפלו שיש
חייב בה מחוייב לענות אמן · ואם המברך אינו מאמין או אינו
חייב בברכות או הוא חייב אבל לא אמר הברכה בתקון וכיוצא

אלא

אלא בכלל דברים אין השומע חייב לענות אמן · מי שהוא
חייב בברכה ששמע המברך ולא שמע שיענה אמן בכלל
העונים העונה אמן לא יענה אמן לא יתומה ולא קצרה
ולא ארוכה ולא חטופה ולא קטופה ולא יגביה קולו יותר מן
המברך · כל העונה אמן אחר ברכותיו הרי זה מגונה
והעונה אמן אחר ברכה שהוא סוף הברכות הרי זה משובח ·
כשם שהאדם נשבע בדבר אמת לעת הצורך שנאמר ובו
תדבק ובשמו תשבע · כן הוא ראוי לברך ברכה שהיא צריכה
ויש לו שכר טוב בברכו לעת הצורך שיש לו שכר טוב שישבע
בשמו ית' לדבר אמתי בעת הצורך · וכשם שאסור לישבע
לחנם כמו כן הוא אסור לברך ברכה שאינה צריכה כי הוא נושא
שם שמים לשוא ואסור לענות אחריו אמן כמו שאמר לא תשא
את שם יי' אלהיך לשוא · ומותר ללמד לתינוקות כלל הברכות
כתקונן ואע"פ שהם מברכים לבטלה אין חשש בשעת הלמוד
אעפ"כ אין עונים אחריהם אמן · ואם חשב לענות אמן
כדי לצאת ידי חובתו הכל בנפשו כי לא יצא ידי חובתו כי לא
נתכוון המברך לכך · אין האדם חייב לענות אמן אחר השלמת
כל הברכה הה"א ובברכה שיש בה ברכות הרבה אינו עונה אמן
אלא בסוף הברכה האחרונה כגון ברכת קדוש השבת ביין או
בברכת ההבדלה וזולתן שכן ברכות הרבה שהרי בקדוש
השבת יש בה ברכת היין וברכת שבת וברכת פרי הגפן וכן
זולתה כמו שיתבאר בנוסח הברכות · הנה אינו עונה אמן
בכל ברכה ראשונה אלא באחרונה לבד שהיא סוף · וזה כדי
להודיע שהשלים כל הברכה היא המחוברת מברכות רבות ·
כל ברכה וברכה צריך בה להיות אזכרת השם ית' ומלכותו
כמו שיאמר ברוך אתה יי' אלהינו מה"ע · ואם אין בה אזכרה ומלכות
אינה ברכה · כל הברכות יכול האדם לאמרם בכל לשון
ואפילו בלשון חול לבד שיזכיר בה אזכרה ומלכות · הקש

מן

כמו רמ״אל ע״ה שהתפלל בלשון כשדים · המברך צריך שישמיע
לאזנו מה שהוא מוציא מפיו מהברכות ואם לא השמיע ב׳
באזניו אבל בטא בשפתיו או בירך בלבו יצא מידי חובתו ג׳
המברך לא יפסיק בין הברכה ובין הדבר שמברך עליו בדברים
אחרים שנאמר פי תמלא אשר לא תברכנו · והטעם שלא ד׳
יפסיק כוונתו ואם הפסיק צריך לחזור ולברך שני׳ ה׳ אם
הפסיק ברכה בדברים שהם מענין דברים שמברך עליהם אינו
צריך לברך שני׳ כי הכל ממקום א׳ הולך כגון שבירך על הלחם
וקודם שיאכל ואמר הביאו תבשיל או מלח או בשר שלוק תס־
נבלוני לאכול · וכן כל כיוצא בזה · כל הדברים שהזכרנו ו׳
ואשר נזכיר מענין הברכות בכלם הורו פה כל החכמים וקבלתם
יש להם רמז מן התורה והנביאים וקבלתם הם ידועים לנו מקבל
הירושה שכל ישראל מודים בם שאינו הולך לדברי תורה
ונבואה אלא ארבעה הם שעוררים לדברי אלהים חיים והם
דרכים טובים להם וגדרות וסייגים שהוא לו לסגל־
לענם
לחנעם מדרך רעה ולהדריכם בדברים טובים · אחר
שקצר לנוסח ברכות מזה שאנו עתידים להזכיר ולא קצרתי
בו אלא אם מפני שהם פסוקים נודעים ואם מפני שהם
כתובים בסדור המסודר בתפלה מחכמינו ז״ל וסמכתי על
המבין כי לא דבר קשה הוא במציאותו ·

הפרק השלישי

בביאור סדר הברכות באכל והשתיה בכל
יום ערב ובקר בימי החול והשבתות וראשי חדשים וימים
טובים למועדים וימי חולם וארבע תעניות וימי פורים ונוסח
הברכות וסדר הכוסות שתקנו החכמים ע״ה בסעודת השלחן
בכל יום חול בסעודת הבקר והערב כאשר ישבו לאכול לחם
קודם האכילה רוחצים ידיהם והוא הנקרא נטילת ידים · וזאת

הטהרה

הטהרה חייבו החכמים לשמור האדם מן הסכנה כי ידינן
שנגע האדם בדבר טמא ושוקץ מגונה ויגעל נפשו׳
והכתוב אומר אל תשקצו את נפשתם׳ וכן אינם שנגע
בדברים ארסיים וממיתים בסמי המות ואם יגע אצבעו׳
בפיו בעת האוכל ינזק והכתוב אמ׳ ועבדתם את יי׳ א׳
אלהיכם׳ וכבר חייבו החכמים מזה שחייב האדם לשמור
בריאותו לכן המדירן החכמים וחייבו לרחוץ האדם את ידיו
בעת האכילה וזה להם מקבל הירושה דור אחר דור שיש לו
רמז מן התורה׳ ואינו מצות עשה מן התורה שהרי אם
ידע האדם שלא שקץ ידיו בדבר מלוכלך וטמא ולא נתלכלך
בדבר שיזיק ממנו מותר לו בלא רחיצת ידיו. שאם היה מצות
עשה היה הכתוב מזכירו כמו שאמר לכהנים ורחצו אהרן
ממנו את ידיהם ואת רגליהם׳ בבואם וגו׳ ולכן אין אנו א׳
חייבים לברך במעשה בעת רחיצת ידינו ושנאמר ב״א״מה״א׳
במצותיו וצונו על נטילת ידים׳ כי איך נאמ׳ וצונו והוא ית׳ ל׳
לא צונו כמו שעושים כן אחינו הרבנים. ואין ספק שזה תוספת
על מצות התורה והכתוב אומר לא תוסיפו׳ אמנם
אנחנו חייבים לברך את השם ית׳ בנטילת ידים על שהוא
דבר שנהנה ממנו לא מצד שנצטוינו בה׳ ואמר החכם
מורי הרב רבי אליאו בשייצי נ״ע שראוי לברך על הנטילה
ברוך אתה יי׳ אלהינו מה״ע אשר ברא יסוד המים לטהרה וכ׳
והאמת אתו כי כן אמר ארחץ בנקיון כפי׳ ורחצו אהרן
ובניו וגו׳ והברכה כתקונה לפי דעת כלל חכמינו ע״ה׳
ואמרו ב״ה שנטילה ראשונה מצות החכמים שנצטוינו ו
מן התורה לשמוע׳ מהם שנאמר על פי התורה אשר יורוך
ומזה חייבו לברך בה׳ ואמנם נטילה אחרונה הוא מפני סכנה
ולכן חייב האדם להזהר יותר ואנינו מברכים בה׳ ואמרו
כל מי שהחלה בו לרוץ נטילת ידים באחרונה שלא יש בו

מלח סדומית או מלח שטבעו כמלח סדומית ויעביר ידו על [illegible]
עיניו ויסמא . ומפני זה חייבים ליטול ידיהם בסוף כל סעודה ומפני
המלח ובתחלה פטורין מנטילת ידים בתחלה מפני שהם שרויים
במלחמה וחייבים באחרונה מפני הסכנה . ראית עד— כמה
החמירו בנטילה אחרונה ומי יתן והיו כל דבריהם כזה . ואמרו
שנטילת ידים הוא עד הפרק ונתנו שיעור למים כפי מה שהגבי־
הה שאין לנו צורך להזכיר המאמרים . אמרו פרות של חולין אינן
צריכים נטילת ידים לא בתחלה ולא באחרונה . וכל הנוטל ידיו
לפרות הרי הוא מגסי הרוח . וכבר ביארנו דעתנו . כל המים
כשרים לנטילה לבד שיעלו הזוהמה והלכלוך . ואין המים— כ
פסולים לנטילה אלא מים שלא יוכלו להוציא הזוהמה לפי שאדם
את ידיו במפה ואוכל בהן פת או דבר אחר שטבלו במשקה אף
ע״פ שלא נטל ידיו . ומי שמאכיל לאחרים אינו צריך נטילה כל
שכן האוכל . וב״ה הצריכו לאוכל נטלה אע״פ שאחר נותן
לו לתוך פיו ואינו נוגע במאכל וכן חייבו נטילת ידים למי
שאוכל במזלגיפה ואמרו שאסור להאכיל מי שלא נטל ידיו ואף
ע״פ שהוא נותן בתוך פיו . ונשוב אל המכוון הראשון
ואחר הנטילה לוקח בעל הבית כוס יין בידו ומתחיל ומברך
בהודאה ואזכרה ותהלות על היין וחותם בברוך באזכרה ומלכו
וזה נוסח הברכה . הודו לי״י כי טוב כל״ח . וברוך אלהינו מ״ה א
ברא עץ הגפן והיינו משמח לבב בני אדם . ויין ישמח לא״לפ
משמן ו לבב א׳ יסעד . ברוך אתה י״י אלהינו מ״ה בורא פרי הגפן
ועונים אנשי הבית אמן ויוצאים ידי חובתם . ואחרי שישתו
מהיין לוקח לחם אחד בידו ועושה המוציא ומברך ברוך אתה י״י
א׳ מ״ה המוציא לחם מן הארץ . ועונים אנשי הסעודה אמן
ונותן פת לחם לכל א׳ מאנשי הסעודה וטועמים מכל הלחם .
ומי שזכהו השם ית׳ והיו אנשי סעודתו רבים בפרסו פת לחם
לכל כל א׳ מברכים בג׳ פסוקים שהם הנזכרים בברכת כהנים .

והם

שאלה ׳ ישא יי׳ פנו ׳ יאר יי׳ פנין ׳ והם יברכך יי׳
למה נהגו כלל ישראל ומברכים על היין ומברכים
והלחם תחלה ׳ התשובה בעבור ששניהם שמחת הלב
ומסעדן ׳ ולהיות שהיין משמח הלב מברכים על היין תחלה ׳
ואח״כ על הלחם ׳ ונעים זמירות יש׳ אמר להוציא לחם מה׳ ׳
ויין ישמח לבב אנוש להצהיל פנים משמן ולחם לבב אנוש יסעד ׳
והקדים הלחם תחלה להיותו חיות כלל האדם וקיום גופו כפי ר
רצונו ית׳ ואח״כ שר היין כי אין מסעד לגוף ושמחה בלב בלחם ויין ׳
היין ועד השלום בלחם ׳ וכן מצאנו במלכי צדק שהוציא לאברהם
אבינו ע״ה לחם ויין ׳ ומן אחר אברהם אבינו ע״ה ואקחה פת לחם
וסעדו לבכם וגו׳ ׳ ודע שקבלת רבית ישראל נהגו ומברכים תחלה
על הלחם ושנית על היין ׳ ואין חשש ׳ שהכל א׳ בלחם ויין שבין
ביין או בלחם ששניהם שמחת הלב ומסעדין ׳ ואמנם
אין כן הענין בשאר המאכלות כי לא יתכן לברך בשאר מאכלות
תחלה מברכת הלחם והיין כי על אף כי שגם שאר מאכלות
מסעד לגוף אבל אינם כמו היין והלחם ׳ ופת חרבה שוברת
מכאן אחר ׳ וכלל חכמי הקראים ע״ה אומרים לברך
על היין תחלה שנא׳ אשר כי ישמחו אלהים ואנשים ׳ ועוד
על הלחם אומר אשר תכלית באחרונה ולחם לא יסעד ׳
וזהו האמת הנכון ׳ והמחלוקה יש בין בית שמאי ובין בית
הלל על אי זה יברך תחלה אם על הלחם או על היין ׳ ונשוב
למכוון ׳ ואחרי שישב החולה כשיתחיל לאכול המאכל
שזמן השם ית׳ לו הזן ומפרנס אומר ברוך אלהינו מה׳ שהכל
נהיה בדברו ׳ ומוכלים ושותים כדר׳ ספוקם אם רוצה
לקבל בברכת היין שיאמ׳ לבד בברכה האחרונה שהיא
ברוך אתה יי׳ אלהינו מה׳ בורא פרי הגפן
אחר הרשות בידו ׳ במקומות שאין יין נקבל
מברכים על משקה היותר משובח שקנה גם לשתו וילחים
ידי

ידי חובתם · ואין הפרש שיברך קודם ברכת המוציא או [illegible]
אחריה · כי קדימת ברכת המשקה מן ברכת המוצי' אינו אלא
בשקה היין לברך בכל כוס וכוס ששותים מברכים עליו ונוגס
ומוסיפין תהלה לבורא ית' ואחר כן מזכירים תורתנו
התמימה ואח"כ מזכירי' בנין המקדש ואח"כ מזכירי' הנביאי' ע"ה
וביאת המשיח האל יביאהו במהרה אמן וכן יהי רצון ·

כלל · הברכות שתקנו חכמינו בכוסות כלם נכללים
בד' הודאות שתקנו החכמים ע"ה בכל יום ערב
ובקר · והם ה' אלהינו אל א' אמת · ותורתו התמימה אמת · ו'
והקדשו בית התפלה אמת · ונביאיו אמת · וכל שאר עקרי
האמונה ויסודי הדת · וזה לך ביאור נוסחתם · בכוס ראשון
אומר המתחיל שבח לשם אלהינו · ועונים האחרים ברוך שם
אלהינו · ואח"כ שותה · וכן פותח בכל א' ועונים האחרים
ואח"כ שותים · וכן עושים בכל כוס וכוס · בכוס שני אומר
בגודל תורת אלהינו ועונים הן יגדלה · בכוס שלישי אומר
בבנין בית אלהינו · ועונים במהרה יבנה בימינו אמן · בכוס
ד' אומר במנוחת כל נביאינו ואוהבינו · ועונים מנוחתם כבוד ·
בכוס ה' אומ' בביאת אדוננו אליהו ז"ל ואומרים האל יביאהו ·
ואלה החמש כוסות חייב כל אדם לאמרם בכל סעודה אמנם
יש סעודות שירצו להרבות בכוסות ובכלם יש שבח ותהלה
נבארם לך הנה להיותם נודעים לך · וזה לך נוסחתם בכלל
עם זה החמשה עמהם · מאמר המתחיל · ומענה
העונה זה · אחר זה ענייה אחרת ·

השבח וההודאה

בתחלה פותח המתחיל בסעודה בכוס ראשון
ואומר שבח אלהינו · ועונ' אחריו [illegible] לשם
החשבה ברוך שם אלהינו · בכוס שני פותח שבח לעמו הגדול ·

והחשבה

והמספר עונה ברוך הוא וברוך שמו · בכוס ג׳ פותח ואומר
שבח לחי שאמר והיה העולם · והם עונים ברוך שאמר והיה
העולם · בכוס ד׳ פותח שבח לבורא הכל · והם עונים ברוך
שגזר והיה הכל · בכוס ה׳ פותח בגודל תורת אלהינו · והם עונ׳
האל יגדלה · בכוס ו׳ פ׳ בגודל תורתו התמימה · והע׳ יי׳ חפץ
לצ״ת ויאדיר · בז״פ בבנין בית אלהינו · וע׳ מהרה יבנה
בימינו אמן · בח״פ בבנין בית המקדש · וע׳ מהרה יחדש ·
בט״פ בזכרון ציון וירושלם · וע׳ בונה ירושלם ה׳ נ׳ יכנס · והע׳
זכרו מא׳ יי׳ וירושלם ת״ע לבבכם · בי״פ בבנין ציון וירושלים ·
בכוס י״א פותח במנוחת שלשת האבות · וע׳ מנוחתם כבוד
יעלזו ח״ב ירננו על מ׳ · בי״ב במנוחת אבותי׳ הקדושים וה
והצדיקים · והם עונים ק״ד והמשכילים יזהירו כה׳ וה׳ כל ועד ·
בכוס י״ג במנוחת משה רבי׳ ע״ה אב וראש הנביאים · וע׳ מ״כ
בי״ד פ׳ במנוחת אהרן הכהן המכפר על בני ישרא׳ וע׳ מנוחתם כ׳ ·
בכוס ט״ו פ׳ במנוחת כל נביאנו וחוזנו · ופלסע״ו מנוחתם כבו׳
יבוא ש״ע משכבותם · בי״ו פ׳ במנוחת רבינו עמן ז״ל נשיא ראש
הגולה · וע׳ לכן אחלק לו ב׳ ועצ׳ת תאהל״ו ו״פ ואחרנו יפגעו׳ בי״ז פ׳
כוס לאדונינו אליהו ז״ל · והם עונים כוסי רויה · בי״ח פ׳ זכר לאליהו
הנביא · וע׳ זכור לטוב · ב׳ י״ט פ׳ בביאת אדונינו אליהו והם עונ׳
האל יביאהו · בכוס כ׳ פותח בגלוי אדונינו אליה ז״ל · והם עונים
האל יגלהו · בכוס כ״א פותח בביאת המלך המשיח · והם עונ׳
האל יביאהו ·

ודע שבסוף כל סעודה הגדולה אחר ברכת
המזון שירצו לקיים המלך שותיסר כוס
אחר לכבודו ית׳ הזן ומפרנס לכל · ואומר המתחיל לכבוד
שם אלהי ישראל · ~~וכן יעשה לכל אחד~~ והעם עונים שם כבוד
מלכותו · או ברוך שם כבוד אלהי ישראל · וכן יעשה לכל א׳ וא׳
מהמסובין ויענו השאר · ביד הפותח וברשות המתחיל שבכל

סעודה

סעודה וסעודה הוא להאריך או לקצר בכוסות · אמנם לעולם
ראוי בכלל הכוסות לומר הד׳ כוסות הגדולות וביאת המשיח עה״
והכוסות האחרון בסעודה הגדולה הוא כוס כבוד שמו ית׳ ו
והנה כענין מה שהחלו · יש כוסות אחרות זולת שהזכרנו
והן מסודרות כפי ענין הסעודה אם למילה או לחתן או לשמחה
אחרת כגון אירוסה ונולתן · או לאבלות ם לבד מינן והנני
עתיד להזכירן בפרקיהם המיוחדים · ונשוב לענינו ·

ואחרי שיאכלו בשלימות עושים ברכת המזון
והיא מצות עשה מן התורה כמו שביארנו ·
וזה נוסחתו · ברוך מאכילנו · ברוך משביענו · ברוך מרויע
ברוך משביע רעבים ברוך מרוה צמאים · ברוך נותן לב כל״ח·
נודה לה׳ חסדו ונפלאותיו לבני אדם · כי השביע נש״ר מלא
טוב · לא יבושו בעת רעה ובימי רעבון ישבעו · ואכלת וש׳
וברכת את יי׳ אלה״א נתן לך · בית ישראל ברכו את יי׳ בית
אהרן ב״א יי׳ בית הלוי ב״א · יראי יי׳ ברכו את יי׳ ברוך יי׳ מצ׳
הללויה · יי׳ עוז לעמו יתן יי׳ יברך את עמו בשלום · ברוך יי׳ לעולם ·
וכשיקנו השלחן יאמר גדול יי׳ ומהלל גדול ולגדלתו מאד
אין חקר · ואם ירצה להאריך יתחיל מן יודוך יי׳ כל מעשיך
וגו׳ · ברוך אתה יי׳ וגו׳ · לך יי׳ הגדולה וגו׳ · כאשר שהזכירו בערב
שבת עד הללויה · ואחריו תחבר ברוך מאכילנו וגו׳ עד סופו ·

ואם יקרה להיות אורח בבית ישראל יהיה הוא המברך
כדי לברך את בעל הבית כמו שנת׳ באר אולי צריך
בברכת המזון של שבת · אין משיחין בברכה של כוס המשקה
הנהוגים לשתות ולא בברכת המזון עד שיכלה המברך
ברכת המשקה או ברכת המזון · ביום השבת יסדר
הברכות על סדר זה · תחלה בערב
שבת התפלה הולכים בבתיהם ויושבים בסעודת ע״ש ועושים
נטילת ידים ולוקחים כוס יין בידיהם לקדש את יום השבת על

היין

היין ומזכירים בברכת היין מעין היום · כי כן תקנו החכמ׳
ע״ה בכל ימי קדש שאמרו להוסיף על ברכת היין מעין ה׳
היום ההוא · וכן בברכת המזון בעבור זכרון היום ההוא
מה שבא בכתובים בעד תוספת היום וקדושו · · וזה לך
נוסח הקדוש · ויכלו השמים וגו׳ · ויכל אלהים וגו׳ · וישבות ב׳
ביום וגו׳ · וברוך אלהינו מ״ה אשר ברך וקדש את יום השבי׳
מכל הימים · ככתוב ויברך אלהים את יום הז׳ וגו׳ · וברוך אלהינו
מ״ה אשר ב״ע הגפן ומיינו משמח לבב ב״א · ככתו׳ ויין ישמח
לבב א׳ להצהיל פ״מ ול׳ אנוש יסעד · ברוך א׳ י״י אמ״ה המברך
והמקדש את יום השבת לעמו ישראל · וברוך אלהינו מ״ה הנותן
לנו ששון ושמחה ובורא פרי הגפן אמן · ואח״כ שותים ועושה
ברכת המוציא · ומברך בכוס של יין כפי מה שהזכרנו אם לקצר אם
להאריך וחותמים מאכלם · וכשירצה לעשות ברכת המזון עוד
מחבר מעין היום · · וזה לך נסחתם · ברוך א׳ י״י אלהי
ישראל אבינו וגו׳ · לך י״י הגדלה וגו׳ · לך י״י הממלכה והמתנש׳
וגו׳ · והעושר והכבוד וגו׳ · ועתה אלהינו מודים וגו׳ · ואנחנו נ׳
מעתה ועד עולם הללויה · ואם תרצה מקום זה תאמ׳ ברוך
מאכילנו שהזכרנו למעלה עם הודו לי״י וגו׳ · עד ואכ׳ ושבעת׳
ואח״כ תחבר פסוקים ז׳ שהם לענין היום · ושמרו בני ישראל
ביני ובין בני ישראל וגו׳ · ויקהל משה וגו׳ · ששת ימים וגו׳ לא תבע׳
וגו׳ · את שבתתי וגו׳ · איש אמו וגו׳ · ועבדתם את י״י וגו׳ · ובתים
מלאים וגו׳ · ואכלת ושבעת וא׳ י״י וגו׳ · בית ישראל · בית אהרן
בית הלוי · יראי י״י · ברוך י״י מציון · י״י עוז לעמו וגו׳ ברוך י״י לעו׳ ·
ואם תרצה להאריך תאמר ברוך אתה י״י וגו׳ · עם ברוך מאכילנו ·
ואח״כ תאמ׳ ושמרו בני ישרא׳ שהוא מעין היו׳ ותשלים כאשר הזכרנו ·

ביום השבת

עומדו אחר התפלה וקורין את
הפרשה ותפלת הצהרים הולכי׳
לבתיהם ויושבים לסעוד · ולוקחים נטילה ועושי׳ ברכה בכוס יין
בתוספת

בתוספת שענין היום קודם ברכת היין · וזה נוסחתם · הודו
ליי׳ כי טוב כל״ח · הודו לאלהי האלהים כי ל״ח · הודו לאדוני האדו׳
כל״ח · וברוך אלהינו מ״ה אשר ברך וקדש את יום ה״ז מכל הימים ·
ככתוב ויברך א׳היס וגו׳ · וברוך אמ״ה אשר ב״ע ה״ן מ״ל בני האדם ·
עד לבבא יסעד · וברוך אמ״ה המברך והמקדש א׳ יום השבת
לעמו ישרא׳ · וברוך אלהינו מ״ה הנותן לנו שו״ן ובורא פ״ה אמן ·
ותמצא ברכה זו כוללת ד׳ ברכות שתים בקדושת השבת ושתים
בברכת היין · והן רמז לאה בנע הוראות שהזכרנו למעלה ·
שברכת השבת הקודמת רמז לאמתת השם ית׳ · וברכת היין
הקודמת רמז לאמתת התורה · וברכת השבת השנית רמז
למקדש · כי בו שכן הכבוד ושניהם כאחד · וברכת היין השנית
רמז לנביא והוא מענין אמתת התורה · שאם לא יתקיים אמונת
הנביא לא תתקיים התורה · והנה השנים מן האחד וכן השנים
האחרים · ולכן התקינו ב׳ ברכות בשבת וב׳ ביין להיותן ד׳
ונכללים תחת שני מינים · ודע שכל חכמי הקר״אים
אמרו לברך על היום ואח״כ על היין כי ברכת היום רמז לקדוש
שבו יודע לכל איש אמתת מציאותו ית׳ · ומחלוקה בין ב״ש
ובין ב״ה · שבית שמאי אומ׳ כדעת בעלי מקרא · ובית הלל
אומר בהפך מברך על היין תחלה ואח״כ על היום · והוא אומ׳
שאלולי היין לא היינו יכולים לעשות קדוש ובית שמאי אומ׳ שאלולי
כבוד היום לא היינו מברכים על היין וכן הוא האמת שאע״פ שלא
היין נעשה קדוש בדבר אחר כגון דבש תמרים או דבורים
וזולתם מהמתוקים · הלא תראה שבמקומות שאין להם יין
מקדשים את היום ההוא במתוקה הד׳ דבש וזולתם · ונשוב אל
המכוון · ואח״כ עושים ברכת המוציא ואח״כ עושין ברכת ברוך
שהכל · ואח״כ מברכין ברכת הכוסות · ובסוף האכילה עושים
ברכת המזון בתוספת ענין היום ובפסוקים נאותים למזון ז׳ל
ולשבת כרי להאריך · וזה נוסח ברכת המזון בשבת׳

טוב יי׳ לכל ורחמיו על כל מעשיו · שבשכלנו זכר לנו
כלה׳ ויברכנו מבריתו וגו׳ · ברוך נותן לחם לכל וגו׳
הודו לאל וגו׳ · יהי חסדך וגו׳ · ברוך יי׳ לעו׳ · ברוך אתה וגו׳ · לך יי׳
וגו׳ · לך יי׳ הממלכה וגו׳ · והעושר וגו׳ · ועתה אלהינו וגו׳ · ואנחנו
נברך וגו׳ · עיני כל וגו׳ · פותח את ידך וגו׳ · רצון תשבענו וגו׳ · בארץ
אכן וגו׳ · כי אתה הוא הזן וגו׳ · ברוך אתה יי׳ הזן את הכל · רחמן
מזמור לדוד וגו׳ · נפשי ישובב וגו׳ · גם כי וגו׳ · אך טוב וחסד וגו׳ ·
אורך ימים וגו׳ · לישועתך קויתי יי׳ · טעמו וראו וגו׳ · ירוממו אלי׳ וגו׳ ·
כפירים וגו׳ · יאכלו ענוים וגו׳ · יזכרו וישובו וגו׳ · כי ליי׳ וגו׳ · אכלו
וישתחוו וגו׳ · זרע וגו׳ · יבואו ויגידו וגו׳ · התשכח אשה וגו׳ · אשר
אשכחך וגו׳ · תדבק וגו׳ · שמחו את וגו׳ · למען תינקו וגו׳ · ועל
הר וגו׳ · ואת שבת וגו׳ · כה אמר יי׳ וגו׳ · ולא תוציאו משא וגו׳ ·
כה אמר יי׳ שמרו וגו׳ · לכלכלו עדותיו וגו׳ · שקדו על וגו׳ · לבוא
אל ביתו וגו׳ · אשרי אנוש וגו׳ · שומר שבת וגו׳ · אם תשיב מש׳ וגו׳ ·
וקראת וגו׳ · אז תתענג וגו׳ · את שבתותי וגו׳ · איש אמו וגו׳ ·
ועבדתם אלי׳ וגו׳ · ובתים מלאים וגו׳ · ואכלתם אכול וגו׳ · וידעתם
כי בקרב וגו׳ · לא יבושו וגו׳ · ואכלת ושבעת וגו׳ · בית ישראל ·
בית אהרן · בית הלוי · יראי יי׳ · ברוך יי׳ מציון שו׳ ירושל׳ הללויה ·
כי אהים וגו׳ הנה עין יי׳ וגו׳ · להציל וגו׳ · נפשנו וגו׳ · כי בו וגו׳ ·
יהי נא וגו׳ יהי חסדך וגו׳ · יי׳ זכרנו יברך · יברך את בית ישרא׳ ·
יברך את בית אהרן וגו׳ · יברך יראי יי׳ וגו׳ · יוסף יי׳ עליכם וגו׳
ברוכים אתם ליי׳ וגו׳ · הקטן יהיה לאלף וגו׳ · יי׳ יחתו מריביו וגו׳ ·
מגדיל ישועות וגו׳ · בונה ירושלים יי׳ וגו׳ · בורא ניב וגו׳ · המשל
ופחד וגו׳ · יי׳ עוז לעמו יתן יי׳ יברך את עמו בשלום ברוך יי׳ לעו׳ ·

אם יהיה המברך זולת בעל הבית ראוי לחבר אחר יברך
את בית אהרן ויאמר יברך את בעל הבית הזה · יברך את
השלחן הזה · יברך את בעל השלחן הזה · יברך את המסובין וגו׳ ·

ראוי

ראוי הוא להיות האכסנאי הוא העושה ברכת המזון
כדי לברך את בעל הבית כי אין דרך העולם לברך
האדם את עצמו · ואם יהיה בעל הבית המברך כשיגיע ביברך
את אהרן יענה האכסנאי ויאמר ברכת בעל הבית וישלים בית
ברכת המזון עצמו · ויותר ראוי הוא להיות בעל הבית העושה המוצי'
כי הוא יודע עת האוכל ולא יברך האכסנאי אא"כ נתן לו
רשות בעל הבית · ויש רשות לאורח להוסיף בברכת בעל
הבית ולהאריך בה ולומר עליו פסוקים טובים כגון ברוך את
בעיר · ופסוק ברוך טנאך · ופסוק יצו ה' אתך · ופסוק יפתח
ה' לך את אוצרו הטוב · ופסוק מאל אביך ויעזרך · ופסוק ויתן
ויתן לך האלהים · ופסוק יעבדוך עמים · ופסוק המלאך הגואל ·
ופסוק ויתן לך את ברכת אברהם · וזולת אלה הפסוקים כפי
כבודו וחכמתו · יש פעמים שחברה יושבת לסעודה בשב'
ועושים ברכת המזון בעוד היום · או יתכן להיות האדם
רוצה לסעוד סעודת ערב בביתו בשבת בעוד היום כמו
שיקרה הענין בימי הקיץ · והנה אז חייב לברך ברכת המזון
בנוסח אחר · וזה לך נוסחתו · אם תשיב משבת וגו' וקראת
לשבת עונג וגו' · אז תתענג וגו' · את שבתתי וגו' · אשרי אנוש
וגו' · ועבדתם את ה' וגו' · ובתים מלאים וגו' · ובורות
חצובים וגו' · ואכלת ושבעת · ברוך ה' לעו' ·

במוצאי שבת

מברכים בכוס יין להבדיל
בין הקדש ובין ימי החול

ואומרים פסוקים שאותיות בהם ליחן השם ית' אותנו ולשמרנו
משנזקת אויבנו · ויכניסנו בששת ימי השבוע בשלו' ובשמחה
ולהעביר ממנו כל חטא ועון ועבירה · ובכלל להסיר ממנו
המדות הפחיתיות · אם היו כבר הגיענו ולהדביקנו בלמוד
והבין תורתנו התמימה · ובכלל להתלבש במדות החשובות

ולהוריתנו

ולהורותינו דרך עץ החיים · ואומרים פסוקים מור׳ על הבדל
הקדש מהחול · וזה לך נוסח ההבדלה ·

כוס ישועות אשא ובשם יי׳ אקרא · אנא יי׳ וגו׳ · ברוך
הבא וגו׳ · אל יי׳ ויאר לנו וגו׳ · אלהים יחננו וגומר ·
הבה לנו וגו׳ · באלהים נ״ח והוא יבוס צרינו · באלהים נ״חו׳ יבוס
אויבינו · באלהים נעשה חיל וי׳ בוגדנו · בנ״חו׳ גואלנו · באלהים
נ״חו׳ דוחקנו · בנ״חו׳ הולמנו · בנ״חו׳ צוררינו · בנ״חו׳ גוזלינו ·
באלהים נעשה חיל והוא יבוס חומסינו · בנ״חו׳ טורפינו ·
בנ״חו׳ יריבנו · באלהים נ״ח ו׳ כובשינו · באלהים נעשה חו׳ לוחצנו ·
בנ״חו׳ עומסינו · בנ״חו׳ קוקינו · בנ״חו׳ סוקלנו · בנ״חו׳ עוינינו ·
בנ״חו׳ כורתינו · בנ״חו׳ לורדנו · בנ״חו׳ קמינו · בנ״חו׳ רודפינו ·
באלהים נעשה חיל וי׳ שוסינו · באלהים נעשה חו׳ מתעבינו ·
באלהים הללנו וגו׳ · באלהים אהלל דבר ביי׳ אהלל דבר ·
באלהים אהלל דברו באלהים בטחתי לא אירא מה יעשה בשר
לי · באלהים בטחתי לא אירא וגו׳ · יי׳ לי לא אירא מה יעשה לי
אדם · יי׳ לי בעוזרי וגו׳ · טוב לחסות ביי׳ מבטוח באדם ·
טוב לחסות ביי׳ מבטוח בנדיבים · אל ת״ב בבן אדם שאין לו תשועה ·

ברוך אתה אלהי המבדיל בין קדש לחול בין חושך
לאור בין ישראל לגוים בין טמא לטהור בין ז׳
ששת ימי המעשה ליום השביעי ככתוב והייתם לי קדושים
כי קדוש אני יי׳ ואבדיל אתכם מכל העמים להיות לי ·
וכתוב ולהבדיל בין הקדש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור ·
ולהורות את בני ישראל את כל החקים אשר דבר יי׳ אליהם ביד
משה · אלהינו ואלהי אבותינו החל עלינו ששת ימי המעשה
הבאים לקראתנו לשלום חשוכים מכל דבר ע׳ ומדובקים
בלמוד והבין תורתך וחנונים מאתך דעה והשכל ובינה ולא
קנאתנו תעלה על לב אדם ולא קנאת ושנאת אדם תעלה
על לבנו · וכל היועץ עלינו עצה טובה ומחשבה טובה ·

קיימהו וקיים עצתו הטובה כאמור וחנותי את אשר——— אחון
ורחמתי את אשר ארחם · וכל היועץ עלינו עצה רעה ומחשבה
רעה בטלהו הכריתהו השמידהו האבידהו קלקל מחשבתו ו
והפר עצתו כאמור עצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום
כי עמנו אל · רבות מחשבות בלב איש ועצת יי היא ת
תקום · כי יי צבאות יעץ ומי יפר וידו הנטויה ומי ישיבנה ·
ברוך אתה יי אלהינו מ״ה המפר עצות הרעות ה
המתרגשות והמתלחשות מעלינו ומעל ביתינו
ומעל כל בתי כלל עמך בית ישראל אמן · ואם תרצה לקצר
תאמר הנה · ברוך א״א מ״ה המכרית אויבי עמו בית ישראל
אמן · וברוך אלהינו מ״ה המבדיל בין קדש לחול והנותן לנו
ששון ושמחה ובורא פרי הגפן אמן · ונשלים ויענו ה
השומעים אמן · ואמנם אם תרצה להאריך כפי מה
שתקנו החכמים ע״ה תחבר אחר בית ישראל אמן קודם שתי
הברכות האחרונות אלה פסוק בראשית ברא אלהים עד יום
אחד · ונח רק מצא חן בעיני יי · ומצא חן וגו׳ · לישועתך קויתי
יי · ויהי דוד בכל דרכיו וגו׳ · וילך דוד הלוך וגו׳ · ואמרתם
כה לחי ואתה שלום וגו׳ · הנני שולח מלאכי וגו׳ · כי בשמחה
תצאו וגו׳ · אחרי את יי אלהיכם תלכו וגו׳ · ואתם הד——בקים
וגו׳ · הגיד לך אדם מה טוב וגו׳ · שיר למעלות כלל המזמור
ואם תרצה להאריך יותר תאמר מקודם מזמור יושב בסתר עליון
ואחריו מזמור שיר למעלות תאמר ברוך אתה בבואך וגו׳ ברוך
אתה בעיר וגו׳ · ברוך טנאך וגו׳ · יתן יי את כל אויביך וגו׳ · צ
יצו יי אתך וגו׳ · יפתח יי לך את כל אוצרו הטוב וגו׳ · אשריך
ישראל וגו׳ · מאל אביך ויעזרך וגו׳ · ויתן לך האלהים וגו׳ · יעבדוך
עמים וגו׳ · ויתן לך את ברכת אברהם וגו׳ · ואל שדי יברך וגו׳ ·
המלאך הגואל וגו׳ · כי אלהים יושיע וגו׳ · בך יי חסיתי וגו׳ · ה
הטה אלי אזנך וגו׳ · אלהי סלעי וגו׳ · כי אתה תקותי יי וגו׳ ·

עלין

עליך נסמכתי וגו׳ · השלך על יי׳ וגו׳ · ואתה אלהים וגו׳ · ואני
אבטח בך וגו׳ · תרום ידך על צריך וכל אויבך יכרתו · ברוך
אתה יי׳ אמ״ה המכרית אויבי עמו בית ישראל אמן · וברוך אמ״ה
המבדיל בין קדש לחול והנותן לנו ששון פרי הגפן אמן ·

בראש חדש

מחבר ברכת היין בסעודת הערב
והיום מענין החדש · והחכמים ע״ה
לא התקינו ביום החדש נוסח ברכות בכוס היין אלא גזרו כלם ל
לחבר פסוקים בכל יום שמחה מענין היום ההוא · ולכן תקנתי
אני בר״ח בברכת כוס יין בערב ובבקר הברכות האלה · וזה לך
נוסחתם · בערב הודו ליי׳ כי טוב כל״ח · הודו
לאלהי האלהים כל״ח · הודו לאדוני האדונים כל״ח · וברוך אלהינו
מ״ה אשר קדשנו במצותיו · והורה לנו חקותיו · והודיענו נפלאותיו
ונתן לנו את שני המאורות לאותות · ולסימן קיים ונאמן · את
השמש לימים ושנים · והירח למועדים וראשי חדשים עדים
נאמנים · בהתחדשו בגלותו · לעין בהראותו · בארץ לשמש
אחרי בוא השמש · אחרי הסתתרו בערב קיימת עדותו · עד
נאמן בשחקים · לעין כל יושבי ארקים · ככתוב עשה ירח
למועדים שמש ידע מבואו · כירח יכון עולם וע״ב נאמן סלה · וברוך
אמ״ה אשר ברא עץ וגו׳ · וברוך אמ״ה המקדש את עמו ישראל
בראשי חדשים בראיית הדמה · וברוך אמ״ה הנותן לנו ששון
ושמחה ובורא פרי הגפן אמן · וזה נוסח ברכת
היין בעלמון ביום · ואמנם כמו כן ראוי לחבר פסוקים נאותים
מענין היום בברכת המזון בערב ובבקר · וזה לך נוסחתם ·
ברוך מאכילנו ברוך משביענו וגו׳ · עד וביקי רעבון
ישבעו · ויחבר אלה הפסוקים בערב · ויאמר
אלהים יהי מאורות וגו׳ · עשה ירח למועדים וגו׳ · כירח יכון
עולם וגו׳ · כי אראה שמיך וגו׳ · כי הוא אמר ויהי וגו׳ · ויעמיד
לעד לעולם וגו׳ · הרנינו לאלהים עוזנו וגו׳ · שאו זמרה וגו׳ ·

תקעו בחדש שופר וגו׳ · הללויה הללו את יי׳ מן השמים וגו׳ ·
עד כל כוכבי אור · וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכ׳
וגו׳ · ואכלת ושבעת וגו׳ · ויחתום בברוך יי׳ לעולם אמן ואמן ·

ובסעודת הבקר תחבר בברכת המזון אחר כל כוכבי אור ענין מוסף החדש שהוא כן ובראשי
חדשיכם תקריבו עולה ליי׳ וגו׳ עד יעשה ונסכו · עם וביום
שמחתכם · ואחר כן תאמר מזמור הללויה הללו אל בקדשו הל׳
הללוהו ברקיע עזו · וכלו · שזה המזמור מורה על היות כלל
הגלגלים והעולם השפל עבדים לו ית׳ כי הוא בראם ואין אלוה
אחר בלעדו ית׳ · ותחתום ואכלת ושבעת וגו׳ · **אמנם**
בר״ח ניסן להיותו ראש לחדשים ראוי לחבר קודם ענין החדש
פסוק החדש הזה לכם ראש חדשים · ר.בקר

בערב פסח שהוא של יום ט״ו לניסן שהוא חג המצות חייבו החכמים לקרות
ההגדה קודם האכילה · והוא חבור פסוקים מגידים פעולות הש׳
ועזוזו ונפלאותיו אשר עשה עם אבותינו במצרים · ושמו
יורה על ענינו · והוא חוב לקרותו כנגד אנשים ונשים וטף
כדי לשמוע הכל כל פעולות ותוקפת עזוז ונפלאות כ״ש ולמען
תספר באזני בנך ובן בנך וגו׳ · והנה החכמים קראו לזאת ה׳
ההגדה בשם ההכרחי בנשים · כי האנשים כבר הגידו הענינ׳
והאותות והנפלאות בתפלתם · ואחרי כן לוקחנו נטילת ידים
לאכול מזונם ממה שזמן להם השם ית׳ · ואחרי כן מברכין בכוס
יין · **ואמרו** החכמים לחבר בברכת היין מענין היום
וזה לך נוסחתו · הודו ליי׳ כי טוב כל״ח · הודו
לאלהי האלהים כל״ח · הודו לאדוני האדונים כל״ח · וברוך אלהינו
מ״ה אשר קדש את עמו ישראל בחג המצות הזה ובמועדי
שמחה ומקראי קדש אמן · וברוך אלהינו מ״ה אשר ברא עץ ה
הגפן וגו׳ · וכן בברכת המצה אומר המוציא לחם עוני מן

האר״ז ואחר״כן מחמר מצה ומרור ומברך ואומר ברוך
אתה יי׳ אלהינו מלך העולם א״ק ב״ו על אכילת מצה ומרור
אמן ׳ ובסוף האכילה עושים ברכת המזון ומחב
רים מעניין חג המצות ואיננו מחברים מעניין הפסח
כי לא נתחייבנו בו בגלות · אמנם היותו מצוה מן המצו׳
זוכרים ענייננו בתוך התפלה כמו שידעת · וזה לשון נסח
ברכת המזון · טוב יי׳ לכל ורחמיו על כל מעשיו
וכולו עד והתענגתם מזיו כבודה · כמו שכתבנו ו
פסחתו ביום השבת · ואחר״כן מחבר העניין והיה היום
הזה · ואומר אלה מועדי יי׳ וגומר · והיה היום הזה
לכם לזכרון וגו׳ · שבעת ימים מצות תאכלו וגו׳
כל העניין כמו שכתו׳ בתפלת הערב בחג זה · עם לשו׳
יי׳ אלהינו באשר צונו · ומשלים ואכלת ושבעת וגו׳
עד שוכן ירושלים הללויה · ואז מחבר ההלל · והוא
מזמור הללויה הללו עבדי יי׳ וגו׳ · עם מזמור בצאת
ישראל ממצרים · ומזמור אהבתי כי ישמע יי׳ וגו׳ ·
ומזמור הללו את יי׳ כל גויים · ומזמור הודו ליי׳ כי טוב
עד סופו · ואומר יי׳ עוז לעמו יתן יי׳ יברך את יבק
את עמו בשלום ברוך יי׳ לעולם אמן

ביום ט״ו לניסן שהוא יום ראשון לחג המצות מברכים על היין ועל המזון כענין מה ש

שברכו עליהם בלילה ואין צורך להכפיל · אמנם
אם יקרה יום המועד יום שבת מברכים בתחלה ובסוף
בעד השבת ובעד המועד · ויקדימו עניין השבת
מעניין המועד · כי השבת קודם מהמועד · וכלומר
שהוא לכלל השנה על הרוב הוא הקודם · כי כן עשה
הכתוב בהזכיר מוסף הימים הטובים מזכיר תחלה
מוסף היום שהוא נמצא ברוב ימי השנה כמו שת׳מצא

העניין בפרשת פינחס · ולכן יהיה קודם השבת קודם מכלם ש׳
שהוא פעם א׳ בכל שבוע · וראש חדש אחרין שהוא פעם אחד
בכל ל׳ יום על הרוב · ואחרים הפסח שהיא מצוה קדומה · ואח״כ
חג המצות שהוא בניסן · ואח״כ חג השבועות · ואח״כ חג יום ת
תרועה · ואחרין יום כפור · ואחרין חג הסכות על סדר חדשי
השנה כפי בואתו את׳ · ולכן יהיה לך ידוע העניין שלא אצטרך
להכפיל הביאור · שכשיקרו ב׳ ימים טובים או שלוש מקרה
שדרכם לקרוא כאחד כגון שחל להיות שבת ר״ח · או שבת עם
א׳ משאר הימים הטובים · או ר״ח שחל להיות יום תרועה ושבת
הנה לעולם בברכת היין ובברכת המזון מחוייבים לברך ק׳
מעניינם · ובתחלה יאמרו הקודם · ובאחרון המאחר · כגון
ר״ח שחל להיות שבת שאמר תחלה עניין השבת ואחרין עניין
החדש ונשלים · וכן ביום תרועה כאמ׳ עניין השבת · ואחרין עניין
החדש ואחרין עניין יום תרועה · וכן השאר ·

בחולי המועד

של חג המצות מחברים בברכת המזון בערב ובבקר עניין הערב
שלהם הכתו׳ בסדר התפלה בסדור · ואינם אומרים הלל · ובברכ׳
היין אומ׳ כמו שאמר ביום ראשון · אינו מוסיף ולא גורע ·
ובברכת המזון של שבת שחל להיות תוך ז׳ ימי מצה · אומרים
ההלל כמו שהתקינו ביום ראשון ואין צורך להאריך · וכן בז׳ עצרת
מחברים העניין הכתו׳ בסדור בתפלת ל׳ לא בברכת המזון ו׳
ובברכת היין מחבר אומ׳ כמו שאמר ביום ראשון ·

בחג השבועות

בברכת היין מחבר ואומ׳ וברוך אלהינו מה״א אשר קדש אמ״ע ישראל
בחג השבועות הזה ובמקרא׳ קדש אמר וחותם · ברוך י״י מא״ו · ומועדי שמחה
ובברכת המזון מחבר כמו כן אחר מגן כבורה וכן בכל מועד
ככה הוא עניין יום חג השבועות הכתו׳ בתפלת ליל׳ בסדור
ואין צורך להאריך · וכן הוא העניין ביום תרועה ויכו׳ ה׳

הסכה השבעה ושמיני עצרת · שהוא מברך את השמינית בכוס
יין על שקדש את זמן במועד ההוא הדרוש · ובברכת המזון
מחבר ענין המועד ההוא הכתו בתפלת לילו בסדור ואינם · א
אומרים הלל בסוף ברכת המזון בשום מועד זולת ראשון ושביעי
של חג המצות כי גם היה מכני שגאלם ית׳ ממצרים · בכל מוצאי
מועד חייב האדם להבדיל בכוס יין ויאמר תוך ברכת היין המבדיל
בין קדש לחול · ואם חל להיות יום שבת קודם המועד · או חל
להיות מוצאי המועד שבת יאמ׳ המבדיל בין קדש לקדש ויחתום
כמנהג · אין צורך להזכיר סדר הכוסות בימי המועדים · כי
כבר הזכרתים למעלה · וביד המתחיל לקצר או להאריך ·

וכן בד״ת תעניות מחבר בברכת המזון קצת
פסוקים מענין היום ההוא ואומר׳
ברכת המזון של ימי החול שהזכרנו וחותם · **וכן בימי הפורים**
מברך על ברכת היין ואומר ברוך אלהינו מה״ה המכרית
אויבי עמו בית ישראל · וברוך אמ״ה הנותן לנו ששון ושמחה
ובורא פרי הגפן אמן · **ובברכת** המזון מברך בשאר ימי
החול וכשיגיע בפסוק ואכלת ושבעת מחבר ענין
המן ופורים כן כי המן בן המדתא צורר כל היהודים וגו׳ עד
ונכתב בספר כמו שכתוב בסוף מגלת אסתר **בימי** הפורים
התקינו החכמים בתקון הכוסות לשתות כוס במצות מרדכי וא
ואסתר נסדרו בתוך המאכל והמשתה הוא · **בימי** הפורים
חייב האדם להרבות בכוסות לשתות ולשמוח ולתת
מתנות לא לאביונים יותר ממה שהיה שהוג בשאר הימים
ולשלוח מנות איש לרעהו כמו שאמר לעשות אותם ימי
משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים ·
וכתוב והחדש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליו״ט ·

הפרק הרביעי בסדר הברכות והכוסות
בבית חתנים למילה
ולאירוסין ולנשואין · ובשאר שמחות · ולבתי האבלות · ומי הוא
המתחיל

המתחיל. וזה שימשך אחריהם משני מקומות הסעודה
ושבחת הברכות וזולת זה מעניינים

בסעודת המילה

לוקחים נטילת ידים הבכר כבכורתו והצעיר כצעירתו
כפי סדר ישיבתם ומברכין על היין הגדול שבהם בחכמה
ובשנים ועונים כל העם אמן ויוצאים ידי חובתם ואחר כך
מברכים על כבר לחם כמנהג ומברכים על המאכל ואוכלים
כמנהג ובעת השתיה מסדרים הכוסות כפי המנהג ש
שהזכרנו אם לקצר או להאריך הכל היא בידי המתחיל הנכבד
ההוא ובהגיעו בכוס האחרון שהוא בבית [illegible] המשורר
שותה לאב הנמול ולאמו ולו אומר בשמחת המוליד והיולדת
והילד ועונים כל הקהל האל ישמחם ואח"כ שותים כוס שני
לשושבינים של הנמול כל אחד כפי מעלתו וכל הקודם במעלה
קודם בסדר כוסו ואחר כן שותים כוס למשתדלי הסעודה
כל אחד כפי מעלתו ואם ירצה לקצר שותה לכלם יחד
ואחר כן שותה לבעל הבית אם הסעודה היתה בבית אחר
זולת בית אב הנמול גם ישתו לאבי המוליד והיולדת
אם היו נכבדים ואם הם חיים שותה בשמחתם ואם הם
מתים במנוחתם גם ישתו לקרוביהם אם הם נכבדים
והם בחיים וכל הקודם במעלה קודם כוסו אם היו כלם חיים
או מתים אבל אם קצתם קיימים וקצתם מתו כבר לעולם
כוסות של המתים קודמים בכל שלחן ודעהו: **מנהג** כל
סעודת שמחה הוא לזמר בזמירות והנהגה
כשירצה לזמר פותח ואומר אשירה לה' בחיי והמסובין יענו א
אזמרה לאלהי בעודי או פותח טוב להודות לה' ועונים ולזמר
לשמך עליון או פותח אהללה שם אלהים בשיר ועונים ואגדלנו
בתודה או פותח בפתיחה אחרת מפסוקים אחרים ויענו המסובין
תשלום ענין מה שפתח וזה כדי לשתוק המסובין לשמוע הלול
השם

הטס והודאתו ית׳ · וכמסדר המזמר פרקי הזמר ההוא על פי ס׳
נכבדי השלחן לומר כל א׳ פרקו · וכשישלים הזמר מקבלין המסובין
בכוס יין ואומר הפותח או א׳ מאהובי׳ כוס לזמר · ויענו המסובין
טוב לגבר · ואח״כ שותים לו כל המסובין כוס יין כפי מנהגינו ·
ואומרים בשמחת כבוד המזמר · או בגודל מעלתו והעם שני
האל ישמחהו · או ירבה מעלתו · גם הוא ישיב לכל א׳ כפי מעלתו
ואחריכן לוקח כוס בידו ושותה לכל המסובין ואומ׳ ברשות ה׳
הגוזר בגודל כבודו כסא מגולת ·· והם יענו הא׳ ירבה מעלתך ·
וכן יעשה בהשלימו הזמר ששותה הוא תחלה כוס למסובין · ואחרי
כן ישתו לו הם · וכמו כן יעשה בעל המילה · או החתן
או השושבינים · ובכלל מי ששתו המסובין כוס עליו
אחר ששתו לו כל המסובין לוקח גם הוא כוס בידו ושותה למסובין
ואומר ברשות הגוזר בגודל מעלת כבודכם · והם יענו האל
ירבה כבודך ושלומך ומעלתך ואם ירצו לקלסו יותר ולהאריך אומר׳
כן יאמרו הגן בפנך בחיך ובימיך ויתן לך השם כלבבך וכל עצתך
ימלא · ואחר שישלימו הכוסות עושים ברכת המזון כפי מה
שסדרנו בשבת כמנהג יעשה זולת ענין היום ואם השמחה בשבת
יעשה כמנהג להוסיף בברכת המזון והיין ענין השבת וברכת
בעל הבית והשלחן והמילה כמו שסדרנו למעלה · ואם ישאל
השואל מאין ישלנו רמז לעשות סעודה ביום המילה · מן ה׳
הכתוב · שזהו מה שאמר ויעש אברהם משתה גדול ביום
הגמל את יצחק · כלומר ביום שנשלמה לו אות השם ית׳ והוא
יום המילה · אע״פ שקבלת מן החכמים פירשו בו פירוש אחר ·
והנה ביום המילה מושיבים שתי כסאות א׳ לשושבינין וא׳ לאליהו
הנביא ז״ל ונקרא כסא לאליהו וזה רמז למילה שהיא הברית בינו ית׳
לבין זרע תמימו אוהבו · וכתוב לאליהו ז״ל ומלאך הברית אשר אתם
חפצים הנה בא וגו׳ · והנה סדר הברכות והתפלה לענין המילה
הנה הנה כתובים בבאור ואין להאריך · בארושין מברכים

כל

כל הברכות כמנהג · וכן הכוסות עד האחרון שהיא ביאת המשיח·
ושותים כוס למאורש ולמאורשה ולקרובותיהם · אם הם חיים בשמחתם·
אותו במנוחתכם · ולהשתדל בסעודה איש איש כפי מעלתו · ן
ומשלים כפי המנהג בברכת המזון · ומאין יש לנו רמז מן הכתוב ל
לעשות סעודה ביום האירוס ממה שמצאנו לא' עזר עבד אברהם ע"ה·
שאמר ומגדנות נתן לאחיה ולאמה · ויאכלו וישתו הוא והאנשים
אשר אתו וגו' · וזה היה ביום שארש את יצחק לרבקה ע"ה

בנשואין מברכים כל הברכות כמנהג וכן הכוסות עד
האחרון שהיא בביאת המשיח שותים אותו לחתן
ולכלה · ועושים ברכת המזון כמנהג · וכשמגיע בפסוק בונה
ירושלים יי' יחבר פסוקים אלה לחתן אחת נשבעתי בקדשי אם לדוד
אכזב · זרעו לעולם יהיה וגו' · כרתי ברית לבחירי וגו' · עד עולם
אכין זרעך וגו' · כי ילד ילד לנו וגו' · למרבה המשרה וגו' · ויצא
חטר מגזע ישי וגו' · ונחה עליו רוח יי' וגו' · והריחו ביראת יי' וגו' ·
ושפט בצדק דלים וגו' · והיה צדק אזור מתניו וגו' · והיה ביום ההוא וגו' ·
הנה איש צמח שמו וגו' · והוא יבנה את היכל יי' וגו' · עלה הפורץ
לפניהם וגו' · יי' יחתו מריביו וגו' · מגדיל ישועות מלכו וגו' · בונה
ירושלים יי' וגו' · וכשישלימו ברכת המזון עושים שבע ברכות
כל ליל וליל שבעת ימי החפה · זולת ליל יום ראשון של החפה וליל שבת· בכל-
וזה בעבור שכבר עשו ביום כניסת החפה ויעשו אותם בבית
הכנסת ביום שבת בעת קריאת החתן בתורה בפסוק ואברהם זקן
בא בימים · כמו שהוא מבואר הענין בסדור התפלה · ומאין יש לנו רמז
מן הכתוב לעשות משתה ביום הנשואין ואחריו ז' ימים · ממה שמצאנו
בנשואי אבותינו בעת לבן עם יעקב אע"ה שאמר ויאסוף לבן א"כ א'
המקום ויעש משתה · וכתוב מלא שבוע זאת ונתנה לך גם את זאת
וגו' · וזה היה ביום שאמר יעקב אבינו ע"ה הבה את אשתי כי מלאו
ימי ואבואה אליה והוא יום הנשואין · בשאר שמחות כגון ס
סעודת הבחורים וגם זקנים אינם חייבים לשתות כי אם חייבי' הד'

כוסות

כוסות שהם כנגד ד׳ הודאות · וכוס ביאת המשיח · ואחרי
כן אם יש ביניהם שכבר או אהוב או איש עמהם · אם ירצו לשתו
כוס בשמחתו שותים ושאר הברכות הם כפי המנהג אם לקצר
מן המתחילים בשרולים
להאריך מקד־לים

קצת המתחיל או להאריך
בברכת היין ביום השבת

דבור זכור את יום השבת לקדשו הכתוב בפרשת יתרו בעשרת
הדברות עד ויקדשהו ואח״כ מתחיל הודו לה׳ כי טוב כ״ש כלא מנהג

סעודה אחת גדולה יש לנו · שנמשך בכל ישראל לעשות
לעתים ידועים כשיקום אדם מחולו, ונצול —
שנוצל מסכנה גדולה · או שבא מארץ רחוקה · ונדר לעשות
השלחן ההוא לאכול בו העניים ואביוני העם · וקוראים אותו של
שלחן של אליהו הנביא זכור לטוב כי הוא אשר אנחנו מקוים אותו ב
בכל יום ועליו נאמר ומלאך הברית אשר אתם חפצים הנה בא וגו׳
והנה לזה השלחן עניים מזומנים מהשלחנות שהזכרתי שבארם
עתה · ונאמר יש קצת אנשים שרוצים להגדיל השמחה בשלחן
הזה ששמים חתן תורה שקוראים ס״ת מבית הכנסת בבית —
והנה בעת שיוציאוהו מן הארון להוליכו בבית המשתה מוליאין אותו
עם פסוק ויהי בנסוע הארון · והנה מה לוקח אותו בעל הסעודה
ומקימו מבר־ ימינו וקודם קורא אנשים נכבדים ללוותו עד
ביתו לכבוד התורה ומתחילים בנגון ויהי בנסוע הארון וגו׳.
ופסוק יקום אלהים וגו׳ · ועתה קומה ה׳ וגו׳ · בהליך ה׳ אלהים וגומר ·
בעבור דוד עבדך וגו׳ · ואומרים מזמור השמים מספרים כבוד
אל · ומזמור הבו לה׳ בני אלים · ומזמור ה׳ מי יגור באהלך · ו
ומזמור אחרים שאותים לכבוד התורה ומקרים ומאר— כים
במזמורים כפי אריכות הדרך שבין בית הכנסת ובין בית השלחן
וכשיכנסו בבית המשתה אומרים מזמור יענך ה׳ ומזמור שיר
למעלות אשא עיני עם יושב בסתר עליון בעד בעל הבית ומניחים
ס״ת במקומו בראש השלחן מקום החתן כי הוא ארון כל הא—ץ ·

ואחרי כן

ואחרי כן יושבים מן שני צדדין תלמידי חכמים ואפילו שהיו ת״ח
בחורים קודמים לשבת בצדו מהזקנים שאינם כמותם בחכמה
כ״ש בהיותם עמי הארץ · ויושבים כל העם איש איש כפי מ״
מעלתו מהקרואים ומסדרים השלחן כפי סדר שאר השלחנות ש
שהזכרנו · וקודם שיברכו על היין מתחיל הגדול שבהם ואומר
מזמור יענך יי׳ ביום צרה וגו׳ · ואחרי כן מברך על היין ואוכלים
כמנהג בכל שלחן ושותים הכוסות כפי המנהג · וזה השלחן
מנהגו הוא לקרוא כלל שני קהלות וזולתם אם ירצה · ואם
ירצה להרבות השמחה קורא גם שאר זקנים מהקהל וזולתם ·
כמו [illegible] בן יהודה אחי בלי יצ״ו אחר שחזר מכפ[illegible]
[illegible] קוסטנדינא בחדש א״ב שנת הרנ״ג שנעשיתי חתן תורה
[illegible] בבית אבינו יצ״ו בזמירות ושיש ושירים עם
הקהל ואנשים הרבה באו מאחינו הרבנים וקראנו לכלל הקהל
מקטנם ועד גדולם · ובאו כלם ויאכלו וישתו · ובבקר השכם
הקדשתי גם אני ס״ת גויל קניתיו מאנשי גלות ספרד והולכתיו
יחד עם הספר תורה שהבאנו בבית בשלחן השניים בזמירות
ושירים כמו כן · כאשר הייתי תאב לעשות כן זה כמה שנים
ואלהים שזכני כן יזכנו לראות בטובת בחירין לשמוח בג׳ לעג׳
אמן · ואוכלים בזה השלחן ומאריכים בכוסות מתי ישראל
ובפרט הנכבדים שבהם וחכמיהם שכבר מתו · וכשיגיע
כוס להרב רבינו ששון ז״ל · אומרים בשבחות רבי׳ ששון הנשיא
ראש הגולה · אשר בכלם החכמה עליה · ופתח דרך התורה ·
נהאיר עיני בני מקרא · וזה אל זה קרא · ורבים השיב מעון וכו׳
ומגבירה · ועם המוסיפים וגורעים ערך מלחמה לתורת יי׳
התמימה · וכל העם המסובין עונים לכן אחלק לו ברבים וגו׳
ומשלימים הסעודה כמנהג ·

בבית האבלות

כשיקרה מות מקרה בני אדם
שזה סוף כל האדם יושבים קרובי המת כמנהג האבלים איש

איש

והוא אמרו אל תוסף ראות פני · אע״פ שלא נעשו אלא ג׳ מכות · ר״ל
כי הג׳ מכות הן הנעשות על ידיהן כמו שביאר למעלה והשלש ע״י
השם והם ערוב דבר בכורות · אבל הכתוב מיחסן כאלו הם נעשו כלם ·
החדש הזה לכם · אמרו חכמינו ז״ל כי לא באה מלה בלשון
קדוש הירח אלא זאת מחלוק הדבור מפרק יהי מאורות · ואני
פירשתי שאין משם ראיה כלל וכולי · כונתם בזה אחר שהכתוב בירוע
בפסוק יהי מאורות מתועלת המאורות בעולם השפל והורה שהבדל
היום מן הלילה יהיה בתנועת השמש המזרחית והבדל השנים יהיה ע״פ
תנועת השמש המערבית ועל הבדל החדשי׳ לא הזכיר ואני אכשר שלא
יורה עליו גב׳ שהוא צריך אלינו מאד על כן הוציאו חכמינו ע״ה
במלוכה הכרחית מחלוק הדבור מלת ולמועדים שהוא מורה על הבדל
החדשים בירח ואמר דוד המלך ע״ה עשה ירח למועדים שהדביק מלת
ירח למועדים כלומר שהוא לשון וועד מלשון מועד ונועדו אליך
הטעם התוועד הירח עם השמש שבעבורו יהיה קדוש החדש ואל
זה רמזו באמרו ולמועדים אע״פ הורה לנו הכתוב בהבדל החדשים
שיהיה בוועד שניהם והירח לא יראה לעין מעת שקבל האור אלא
אחר בוא השמש ברוב שהוא זמן הקדוש כמו שתקנו חכמינו ע״ה
בתפלתנו בב׳ הודאות שאמרו והירח בהתחדשו בהעלותו בהראותו נגין
אחרי הסתתרו במערב עד עדותו בשחק וכו׳ · אמרו ואני פירשתי שאין
משם ראיה וכו׳ · שפירש בפרשת בראשית ואמר לאותות ולמועדי׳
סימני׳ לזמני׳ והחליפם למועדים לזמנים ר״ל לדעת בם פרקי היום
ופרקי החדשים. והשנים · ועוד אמר והנכון הוא שמספר ולמועדים
ול׳ וש׳ שמהם ימנו חלוקי הזמני׳ · בין כך ובין כך לא פירש אותו
מלשון וועד כדעת חכמינו · אמר ר״ק מזה הפסוק יותר נכון להיות
ראיה נכונה לזה · ר״ל מלת החדש שהוא מורה לחדוש אור הירח
אחר הסתירה · ודעת לשון העברי כי יקראו שם הדבר בשם

היוצא

היולא ממנו וגו׳ · ר״ל אעפ״י שהורינו ואמרנו שמלת חדש יורה
לחדוש הירח הנה נמלא בכתוב במקומות רבות שהחדש נאמר
על חדש שלם כמו חדש ראשון חדש שני וכן כלם אין חדש מנה
בעבור שתשלום החדש שהוא קרוב לשלשים יום לא יהיה אלא מסבת
חדוש אור הירח וממנו תולאותו על כן נקרא כלו בשם חדש כמו
תהומות יכסיומו והכונה על הגלים העולים מהתהום · וכן עורי לפון
ובואי תימן · ומה שאמר ובראשי חדשיכם כאלו אמר ובחדשיכ׳
· ר״ל אעפ״י שראש חדש מתחיל בערב והכתוב אומר ובראשי חדשיכ׳
תקריבו עולה לה׳ וכו׳ ואין מוספי ר״ח נקרבין בלילה אלא ביום עכ״ל הוא
כאלו אמר ובחדשיכם שכולל היום כלו ואינו מוסגל לעגת הראשון
מהחדש ואינו כולל גם כל החדש אלא היום הראשון שבו נתחדש
החדש לעיני הרואים ומלת ובראשי נוסף כמו ראש דברך אמת
שהוא כשמם דברך אמת · שלא יאות לומר ראש דברך אמת וסוף
שקר אלא מלת ראש נוסף · וכן העיר המשורר עשה ירח למועדים
בכל עת מועד וזמן · גם בזה העיר דעתו כי אין מלת למועדים שון
ועבר אלא שהוא עת וזמן · אעפ״י שראינו כי גם הסיפים בנא ל׳ ל׳
כל חדש וחדש אין הם חדשי חמה כי כבר יחסרו שני ימים · כי לדעת
יהודה הפרסי שחדשי ישראל הם חדשי חמה מזמן נח כמו שהביא אותו
הראב״ע בפסוק זה · ושם סתר את דבריו · ואמרו כבר יחסרו ב׳ ימים
· עיין בפרשת נח ושם מבאר איך יוציא החשבון · בפירוש אשר תקראו
אתם במועדם וכו׳ · שמלת אתם חסר בלא ו׳ ר״ל כי כל מה שתקראו אתם
הם יהיו מועדי׳ אפילו אנוסין אפילו מוטעין ואם הם אנוסין או שוגגים איך
לא ישובו הם מדבריהם ועושי׳ המועדים שלא בזמנם כדי לקיים מה שיוצא
מפיהם כמו שאמרו בפרק הגוזל כיון שנגזר מפי הרב ואם יהיה הדבר
מסור לבית דין הגדול כפי קבלתם באמרם שכתוב החדש הזה לכם ראש חדש
כלומר לכם לבד וכן אמרו אשר תקראו אתם כנגד בד׳ מדבר · ואחרי

שהרבה קלוי להם

ירלה החזן לשי' שום חבור שבעון זמר כעד אשר התורה
אומ אותו וכבר חברנו שהוגו חבור אחר מגל ...רן
משקל וחרז ...

אמת תורת יי' היא תמימה
נעימה היא ומשולש קרומה
יקרה היא לאביה ובריה
בלי פה לא יסובלה בחדרה
לרוממה כלה בין בנינים
בעמרה מול מלהיו סבבים
את של ידי משה מסרה
פליאה היא לא נראה מקירה
נלורה היתה יום ביום אל
רגולת חן ושגל יד ישראל
וצבריה ונלריה כשורה
מרות תשלם ה' לבכשריה
ושרן בן הלא תפתח ברנה
לפניה גבורות חן ולכרה
וכיפיה אריבות רבבותיה
חשוקיאל גבורן נא קרומים

מחירה היא כמון סהר ברומה
ועוזריה מאד היא מחכימה
מסורות בסוד חכמה ונעימה
ומעורת כוש ורד ספיר ורקמה
לגברה נחשבו סהר וחמה
פניהם מה מאד היא שבלימה
מקושטות ברוב בינה וחכמה
וסורה מה יקר הוא כאדמה
בטרם כל יצור בבתא בלימה
נתינה היא בסוד שכל מגמה
מושקה מה שחק שרימה
להושיבה במשכנה ברומה
להשכינה בגן חיים נעימה
אחוריה מאור שחר כחומה
ושמאלה כבוד משטר ורומה

אמת תורת יי' היא תמימה

תם

לא יזכה החזן לומר שום חבור מחבר אחר ואין בסתר
מקשתו הפסוק הבא אחרין והוא תורת יי' תמימה משיבת

יי׳ באשכה בקורי יי׳ ישרים · מלות יי׳ ברא מאירת עינים · ואחר ·
כן פותח התורה וכל העם עומדים על רגליהם [illegible] ~
ונושאים לכבוד נותנה ית׳ ש׳ וכתו׳ בעזרא הכהן ע״ה ובפתחו עמדו
כל העם וגו׳ ומתחיל החזן בקול רם ואומ׳ פסוק ויפתח עזרא
הספר וגו׳ ויברך עזרא את [illegible] כל הקהל
כשפר התורה לו ית׳ שנתנה לעמו ישראל · ואחרי כן מתחיל
החזן ואומר פסוק זכרו תורת משה עבדי · או יי׳ חפץ ל
למען צדקו ולומר ברוכים ואומ׳ פסוק וזאת התורה אשר שם
משה · ואז מוציא התורה על הדוכן ואומר פסוק כי המצוה
הזאת · לא בשמים היא · ולא מעבר לים · כי קרוב אליך
הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו · ואחרי כן מתחיל לקרוא
הכהן ואומ׳ כי שפתי כהן י״ר ו׳ י׳ מ׳ ב׳ מ׳ י׳ צ׳ הוא וקורא הכהן ואתה
אשי הכהן כה״ר פלוני תן כבוד לתורה וקרב לקרוא בת״ לק״ · והכהן
בא להעלות בדוכן לקרוא ואומרים הקהל והחזן אומר לא פסוק
והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם · ומתחיל הכהן בקול רם
ועושה פתיחה לתורה אם פסוקים מורים בשער התורה ובענין
או חבור תורה על לב כפי ידיעתו וחכמתו ··
בפסק בחבם ואומר הכהן פסוק יי׳ בציון גדול
ברוך יי׳ אלהי ישראל · כי ישר דבר יי׳ · או חי
יי׳ חפץ למען צדקו · תורה צוה לנו · וזאת התורה · וגו׳ או זולת
כל שלהם הכתובים בספור ואחר · שיעשה הכהן הפתיחה מקרא
לו החזן שלשה פסוקים מתחלת הפרשה · ומשלים החזן ואומ׳
ברוך יי׳ אלהים וגו׳ ··
יקרא החזן לוי לקרוא בפרשה ויקראנו לפי כבודו ·
ואומר שכב׳ כה״ר פלוני הלוי ועמד והקהל עונים ואומרים
פסוק [illegible] אשר ללוי כבנין ולוי אמר · או יורו משפטיך · או
זולתם

35

קורא הכהן במקום לוי כ׳

או שלתם · וישלה גם הוא כרוצן לקרוא · ואם לא יהיה לוי
כי הוא משרש והלכו ואבל כיהוא יורש לו ואם יקרא הכהן במקום לוי.
יאמר החזן לכהן אחר שהשלים קריאתו · לכבוד שוב קרא במקום
לוי · ויתחיל הלוי וישמע פתיחה כגון מה אהבתי תורתך · שש
אנכי על אמרתך · ושלתם כמו שהם כתובים בסדור ·
ויקרא גם הלוי ד׳ פסוקים מלה שהשלים הכהן וישמע גם הלוי
השלמה ויחתום ברוך יי׳ אלהים אלהי ישראל ·

כן יקרא החזן ישראל ויקראנו כפי כבודו ומעלתו
וגם הקהל יאשרהו כפי כבודו וישלה של ברוכן
ויתחיל בפתיחת גם הוא אם בחבור או בפסוקים כפי רצונו ויקרא
גם הוא קצת פסוקים כפי רצון החזן ואחרי כן יחתום גם הוא
ושוב יקרא החזן ישראל שני ושלישי ורביעי וחמישי והוא היותר
נכבד יקרא בלאחר חלק וזה פרשה אחר שימשה פתיחה ויחתם
והאחרון ישלים הפרשה והוא השביעי כי בשביעית סוד גדול כבר
הזכרנוהו בזולת זה המקום ומנהג טוב הוא להיות כל השולה
לקרות בתורה לפתוח בדבר טוב ולסיים בדבר טוב · זולת פרשת
האזינו שבאותה הפרשה קורא כהן ולוי עד גבור ימות שולשי ·
והשלישי מתחיל וקורא מגבור ימות עד ירכיבהו · והד׳
עד וירא יי׳ וינאץ · והה׳ מוירא יי׳ וינאץ עד לו חכמו · והו׳ מן
לו חכמו עד כי אשא אל שמים · והז׳ מן כי אשא עד סוף
השירה · ואם תאמר ולמה פסוקים בה [illegible]
שהם דברי תוכחה כדי שיחזרו העם בתשובה · ואחר שהשלים
הפרשה [illegible] החזן חתימה ומגביה את התורה במשפה הכפורת
אשר שולה ולוקח אותה ונושא אותה על ידין וקורא המפטיר
וקורא ההפטרה והוא הולך ויושב [illegible] ויושבים כל
הקהל איש איש על מקומו · וקורא המפטיר ההפטרה [illegible]

ההפטרה בפתיחת פסוקי ודברתי על הנביאים · כי לא יטשה·
אריה [illegible] וגו' או אומר פסוק ודברתי ופסוק ואני זאת בריתי·
ופסוק לא ימושו מפיך · או אומ' חבור זה ברוך אתה יי' אלהינו מלך
העולם אשר בחר בנביאים הטובים ורצה בדבריהם הנאמרים
באמת · ברוך אתה יי' הבוחר בתורה ובמשה עבדו ובישראל עמו
ובנביאי האמת והצדק · ומתחיל ההפטרה ומשלימה וחותם בחתימ'
גואלנו יי' צבאות · שם לציון גואל · ואני זאת בריתי · לא ימושו
מפיך ברוך יי' לעולם · כמו שכתוב בסדור והולך המפטיר
למקומו ואחרי כן אם יהיה שום דרשן היה שונה דרשה והספר
תורה ביד החזן כי היא החכמה והדרשה מחכמה ידבר
אם היה שום צרך הקהל שצריכין שאינם
אסורים לדבר אחריהם בשבת בין נושאים
ונותנים שלין כדי לתקן שלא תהיה תקלה להקהל קודם יציאת
התורה כי אין ראוי להיות התורה חוץ ממקומה והקהל ידבר
דברים שאינם מעלינה ושגונה··
אם לא היתה דרשה שותקים כל הקהל והיה קם
החזן עם ספר תורה שבידיו ואין קמים כל הקהל
והיה מסבב עמו בכל ההיכל והיה מתחיל אשרי העם שככה
לו אשרי העם שיי' אלהיו · והיה אומר מזמור לדוד ארוממך
אלהי המלך ואומ' כל המזמור והיה מושיב התורה במקומה
המקודש בהיכל והיה אומ' ובנחה יאמר שובה יי' וגו' וסותם
פתחי ההיכל ופורש עליו · ומתחיל ומשלים תפלת שחרית ·
ומתחיל כשאל רחום יי' אלהיך וגו' ויתן יי' אותם וגו' אז כתן דנר
בראשו וגומ' עד ולנביאי אל תרעו · כאשר כתו' בדברי הימים
ומחבר עמהן שירו ליי' כל הארץ הכתוב שם עד לשפוט הארץ ·
ואומ' ג' פסוקי' שאחרי בו [illegible] הודו ליי' כי טוב · ו[illegible]

N ~~[illegible]~~

ס' המשגן כתב הדת
לר' כלב אפנדופולו הקראי

N 120

Afendopolo, Caleb

Patshegen Kᵉtabh haddāth

חלק ג׳
ד׳ הלל
אחרי ס׳
ספר
לר׳ כלב אפנדופולו